בעזהי"ת

פירוש רש"י

עם מעשיהם של צדיקים

גיליון ד'

פרשת וירא

חשון תשפ"ז

ביאור על דברי רש"י בפרשה

עם מעשיהם של צדיקים זכרונם לברכה

שעל ידם או מתוכם יש ביאור והארה בדברי רבן של ישראל רשיז"ל.

לקבלת הגיליון ולתרומות וכן לתגובות הערות והארות a0548538799@gmail.com

לעילוי נשמת

מו"ח הרה"ח ר' **נתן נטע** ב"ר שמעיה ז"ל **שושיצקי**

נלב"ע ט"ו מרחשון תשס"א

ת.נ.צ.ב.ה

הביאורים הובאו מתוך שיעורי

הכנה לשבת קודש

עם המשפיע

הגה"ח הרב יוסף צבי רכניצר שליט"א

כותב ועורך הקונטרס

בארה"ק

0733-025-063

בארה"ב

718-178-19-56

לרומם הנפשות ולעורר הלבבות

להתחבר לקדושת השבת

מתוך התבוננות בפרשת השבוע

לעילוי נשמת

זקני הרה"ח ר' מאיר דב ב"ר שמעון יצחק ז"ל רכניצר

נלב"ע י"א אדר

◆

א"מ הרה"ח ר' בנימין ב"ר מאיר דב ז"ל רכניצר

נלב"ע ז' תשרי תשפ"א

◆

א"מ האה"ח מרת בריינדל ב"ר אברהם ז"ל רכניצר

נלב"ע כ"ג כסלו תשנ"ה

◆

מו"ח הרה"ח ר' נתן נטע ב"ר שמעיה ז"ל שושיצקי

נלב"ע ט"ו מרחשון תשס"א

ת.נ.צ.ב.ה

תוכן העניינים

- סגולות מכח קריאת פ' וירא המעורר את הזמן. ועבודת השם הנלמד מפרשת וירא.
- המעמד והיחס המיוחד בחינוך דור האחרון על כל הנסיונות ההולכים ומתגברים מיום ליום.
- כאשר ייסר איש את בנו - בתפילות ומעשים טובים ובחדות המצוות - כן ה"א מייסרך.
- גודל כח האמונה להמשכת השפעות למעלה מדרך הטבע ולהחיות מתים.
- 'למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו - סוד ההצלחה בחינוך של אברהם אבינו.
- 'ועקידת יצחק לזרעו היום ברחמים תזכור' - סוד עקידת יצחק של כל יחיד ויחיד בדורנו.
- סגולות וגודל ענין אמירת פרשת העקידה בכל יום ובכוונה.
- 'מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי אברהם יצחק ויעקב, איך ובמה אפשר לנגוע במעשיהם.
- לבקר את החולה, התועלת הגדולה של ביקור חולים.
- "יום שלישי למילתו היה" - סוד קדושת יום שלישי למילה, וסוד סעודת שלישי למילה.
- מנהגים קדומים ומיוחדים ליום שלישי למילה והטעמים בהם.
- מלבושי הנפש הנעשים מכוח מחשבת המצוה לפניה ולאחריה. וכוח סגולתה.
- "בכל יום בת קול יוצאת מהר חורב וכו'" מדוע לא מתעוררים מקול הקריאה.
- 'הוא שנתן לו עצה על המילה' ביאור המהר"ל והוספת הרר"ב מפשיסחא למה היה ראש המאמינים צריך ליטול עצה על כך.
- 'והוא יושב פתח האהל' - הצדיקים אינם מאמינם בצדקתם גם אם ישמעו זאת מפי הקב"ה.
- 'שב ואתה סימן לבניך שעתיד אני לעמוד בעדת הדיינים - איזה סימן לבנים נעשה כאן.
- דְּלָתָיו דָּפַקְתָּ כְּחֹם הַיּוֹם בַּפֶּסַח, הִסְעִיד נוֹצְצִים עֻגוֹת מַצּוֹת בַּפֶּסַח, וְאֶל הַבָּקָר רָץ זֵכֶר לְשׁוֹר עֵרֶךְ פֶּסַח.
- גודל ענין מצות הכנסת אורחים, ומה בין הכנסת אורחים של אברהם אבינו לבין הכנסת אורחים של לוט.
- למה היו צריכים מלאכי סדום [של ההפיכה והצלת לוט] להקדים ולשהות במחיצתו של אאע"ה.

לגודל וריבוי הדברים בכמות ובאיכות
נגענו אך בקושי בפסוק הראשון של הפרשה

ובכח סגולת קריאת פרשת 'וירא'

תזכנו לגדל בנים אוהבי ה' יראי אלקים אנשי אמת בה' דבקים

'הנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו'

פרשת וירא היא חלק ממאכל ופרנסת האמונה והבטחון, החיזוק והשמחה, שאנו זוכים לקבל מתוקף הקריאה המעוררת את הזמן...

קודם שניגשים לעיין בתוכן הפרשה, צריך לדעת את יקרת ערך המעלה המיוחדת שיש בשבת זו - פרשת וירא, והוא מה שגילה לנו **כ"ק מרן רבינו מאורן של ישראל הישמח ישראל** זי"ע (פ' וירא סוף אות י) בסגולת הפרשה, שהיא גם הפרשה הנקראת בראש השנה, כי **פרשה זו יש בה כח סגולי להתעוררות מדת החסד ולהמתקת הדינים!** כמו כן **יש בה סגולה גדולה ומיוחדת להשיב לב בנים על אבותם"!**, וכך כותב בלשונו הטהור והקדוש:

"כן גם היום הקריאה מעורר הזמן, והקריאה היא המתקת הדינים אפי' ביום הדין, ומהפך הדינים לרחמים, והזמן שרבים מבני ישראל צריכים רחמים רבים בגילוי, שלא יתנכרו ולא יתרחקו מאור פני מלך חיים, נוכל להמשיך עליהם בהקריאה חסדים מגולין בזכות אאע"ה שכל החסד מתגלגלין על ידו. אמן"

געוואלד! ואמר הדור האחרון - דורנו אנו, שאנחנו מאמינים ומקוים שהוא הדור האחרון של הגלות, ופתאום יבוא אל היכלו האדון אשר אתם מבקשים, בכל רגע ורגע אנו עומדים לקבל פני משיח צדקנו בב"א... וכי יש לך זמן מתאים יותר מזה **שרבים מבני ישראל צריכים רחמים רבים בגילוי, שלא יתנכרו ולא יתרחקו מאור פני מלך חיים!...** ועתה בהגיע "פרשת וירא" הוא הזמן שבו **נוכל להמשיך עליהם בהקריאה חסדים מגולין בזכות אאע"ה שכל החסד מתגלגלין על ידו. אמן".**

לפני כמה שנים היה אברך בארץ ישראל שלמד בשבת קודש בפרשת וירא את דברי הישמח ישראל הנ"ל, והיות שלא עלינו אחד מבניו שהיה כבר בחור בישיבה פרק עול תורה

ומצוות והפך לחילוני גמור רח"ל, וכבר לא היה לו שום קשר עם הוריו ומשפחתו כמה חודשים, למרות כל הנסיונות של הוריו לקרבו ולהחזירו אל חיקם, עלה הכל בתוהו.

הדברים של הישמח ישראל זי"ע דברו מאוד אל לבו של אותו האב כמים קרים על נפש עייפה, וממחשבה למעשה גמר אומר, תיכף ומיד למחרתו ביום ראשון נסע להשתטח על קברו של הישמח ישראל באלכסנדר שבפולין, להעתיר רחמי שמים על בנו.

בהגיעו לשם גמר את כל ספר תהילים, ואחר כך אמר על הציון בבכיות נוראות, את דברי הישמח ישראל הנ"ל, ואמר שהוא מאמין באמונה שלמה בכל דבריו הק', וביקש רחמים מהישמח ישראל שיעזור לו שאכן יתקיימו דבריו הקדושים, שיתעורר רוח טהרה על בנו, ויזכה לשוב בתשובה שלמה, ולחזור במהרה אל מקור מחצבתו ולבית הוריו...

בחסדו הגדול יתברך שמו התקבלו תפילותיו ברחמים וברצון, תיכף ומיד בהגיעו לארץ ישראל עוד קודם שהגיע לביתו התקשר אליו בנו לאחר כמה חודשים שניתק לגמרי את הקשר ממנו, וביקש ממנו שימחול לו על כל מה שעשה, והוא רוצה לחזור לביתו ולישיבה!

שנה לאחר מכן בכ"ט טבת, יום ההילולא קדישא של הישמח ישראל זי"ע, אני הכותב הייתי בנסיעה מא"י לפולין אל הציון הק', באמצע הטיסה בא אלי האב וסיפר לי את כל המעשה, ואמר שעכשיו הוא בדרכו לציון בתורת "הכרת הטוב", להודות על העבר ולבקש על העתיד.

מני אז והלאה הוא נוהג כך כל שנה. בשנה שעברה הוא הראה לי את בנו שלקח גם אותו להתפלל על הציון, ברוך השם שהכרת פניו ענתה בו שהוא בעל תשובה גמור, ולא היה ניכר עליו כלל מכל מה שעבר עליו.

[במאמר המוסגר נוסיף עוד. שאין צורך להתאמץ יותר מדי לנסוע למרחקים כדי להעתיר על הציון, מסופר על איש חסיד בשם רבי אברהם יוסף ב"ר לייביש פוטשניק ז"ל מעיר קאלושין בפולין, מגדולי החסידים של הישמח ישראל זי"ע.

אביו רבי לייביש היה נוסע רבות אל הישמח ישראל, אבל אף פעם לא לקח את בנו אברהם יוסף אתו, (מרוב עניות ודחקות רח"ל לא היה נהוג בפולין לקחת את הילדים בנסיעות לרבי). לאחר נישואיו של אברהם יוסף הוא עבר לגור בעיר לאדז' הסמוכה לאלכסנדר. תיכף ומיד בשבת הראשונה שלאחר השבע ברכות כבר לא היה לו מעצור ברוחו, ונסע לשבת לרבי.

בערב שבת בבוקר תיכף בהגיעו לאלכסנדר נכנס לרבי עם קויטל, מיד שאל אותו הישמח ישראל: **וואס איז די גרויסע גראצ'קה ביי טאטן אין שטוב**? [- מה המהומה הגדולה בבית אביך]. ר' אברהם יוסף לא ידע כלום מה לענות, כל אבריו רעדו מפחד מהרבי, לכן לא יכל אפילו לענות לו שאינו יודע דבר מהנעשה שם. הישמח ישראל אמר לו: **זאג דעם טאטן ער האט נישט וואס צו זארגן, ס' וועט אלעס זיין אין הארדענונג!** [- אמור לאביך שאין לו מה לדאוג כלל, הכל יהיה בסדר גמור].

בצאתו מן הקודש נגשו אליו כמה מהאברכים ששמו לב לכל הנעשה במסירת הקויטל, ושאלו אותו מה היה שם? הוא ענה להם שכנראה הישמח ישראל לא מזהה אותו נכון, כי הוא שאל אותו שאלות מוזרות, ואף הורה לו לנסוע לאביו בשמו, להרגיע את רוחו ונפשו. בו בזמן שלא ידוע כלל שיש דבר מה בבית אביו, ובודאי הרבי החליף אותו עם איש אחר...

האברכים החסידים אמרו מיד שכנראה הוא פעם ראשונה כאן, הרבי לא טועה ולא מחליף, אם הוא הורה לך לנסוע אל אביך עליך לעשות זאת מיד! ועוד לפני שבת לנסוע אליו למסור לו את השליחות! עודם מדברים עמו כבר אחזו בידו וליוו אותו לתחנת הרכבת, והמתינו אתו עד שבא הרכבת והעלוהו לשם בברכת דרך צלחה.

בבואו לבית אביו אכן ראה מאומה גדולה בחצר בית אביו, אנשים רבים מתגודדים ומדברים ביניהם, והבין שיש דברים בגו. כשהתקרב יותר סמוך לבית אביו שמע איך שאחד האנשים צועק: הנה הבן אברהם יוסף מתקרב, הוא הרי כהן לכן אסור לתת לו לעלות לבית!

או אז התחיל להבין מה הישמח ישראל רצה ממנו, ורץ בבהלה לבית אביו, וראה איך שאחיו הקטן בצלאל שוכב מת על המיטה, ושני רופאים שהוזעקו בבהלה מוורשא הבירה פורכים ידיהם, ואומרים לאביו: ניסינו הכל ואין לנו עוד מה לעשות.

מיד ניגש אברהם יוסף לאביו ולחש לו באזניו שזה עתה בא מאלכסנדר, היה לו רצון לשהות בשבת במחיצתו של הרבי, אך הרבי שלחו מיד ולומר לו שאין לו מה לדאוג כלל, הכל יהיה בסדר.

כשמוע זאת האב, הוציא מיד כסף מכיסו ונתן לשני הרופאים, הוא הודה להם על ההשתדלות שעשו ואמר להם שהם יכולים לשוב לדרכם. לאחר מכן הוא התיישב רגוע לגמרי ליד מיטת בנו, והאמין כי אם הרבי אמר שהכל יהיה בסדר, אכן כך יהיה בס"ד.

כעבור פחות משעה שהרופאים עזבו את המקום לפתע פתח הנער את עיניו וצעק וואסער וואסער - שיביאו לו מים, אט אט חזר לעצמו, וכעבור זמן מה עוד בטרם כניסת השבת כבר עמד על רגליו כאחד האדם, כאילו לא היה דבר, ויהי לפלא...

בסעודת שבת שאל הבן אברהם יוסף את אביו אודות הישמח ישראל, מה היה? מהיכן ידע את כל אשר נעשה?

השיב לו האב: פעם נסעתי לרבי עם קויטל, וקודם שנפרדתי ממנו שאלתי אותו: מה עלי לעשות אם אני רוצה לבוא לרבי עם קויטל ואין לי כסף לנסיעה?

ענה לי הרבי: לייביש, אויב די וועסט האבן א פראבלעם קענסטו אריין לייגן א קויטל און זוהר הקדוש, איך זאג דיר צו אז איך וועל עס ליינען!!! [- אם יהיה לך איזו בעיה אתה יכול להכניס קויטל בתוך ספר הזוהר הקדוש, אני מבטיח לך שאקרא את הקויטל].

כשאתה הגעת לרבי הקויטל על אחיך הצעיר כבר היה מונח בתוך הזוה"ק, ומשם ידע הרבי את כל אשר נעשה!

[א.ה. אותו ר' אברהם יוסף עלה בערוב ימיו לארץ ישראל, היה גר בתל אביב, שמעתי את המעשה נורא הזה מפי הרב החסיד רבי יעקב דוד וינטרויב שליט"א, מגדולי וחשובי זקני חסידי סטריקוב, ונאמן ביתם של אדמור"י סטריקוב ,אשר בזכות היותו שליח נאמן לרבו **כ"ק האדמו"ר מסטריקוב** זצ"ל שביקש ממנו ללוות אותו זקן קשיש בכל יום מבית המדרש לביתו, דבר שלקח ממנו כח וזמן רב... בזכות זה זכה לשמוע את כל הסיפור הנורא מכלי ראשון מפי בעל המעשה, ואף ראה בעיניו את ספר הזוהר שבו הכניס רבי לייביש את הקויטל. למעלה מאלף קויטלעך היו שם! ובתוכם גם הקויטל על הבן הצעיר שקם לתחיה ממש מברכתו של אותו צדיק הישמח ישראל זי"ע. ונתקיים בו מאמר הכתוב (ישעיה כד, כג) 'ונגד זקניו כבוד'. ואמרו חז"ל (ב"ב י:) א"ר אבהו, שאלו את שלמה בן דוד, איזהו בן עולם הבא. אמר להם, כל שכנגד זקניו כבוד. ועוד אמרו :**אשרי הדור שהנערים נשמעים לזקנים** .דבר שחסר לנו מאוד בימינו -בזמן חבלי משיח (עי' סוטה מט:), [דבר נורא כותב **היערות דבש** (ח"א דרוש א) שאליהו הנביא צריך לבוא קודם ביאת המשיח כדי לתקן פגם זה, וזאת על ידי שימנה ויסמוך מחדש את הסנהדרין, ואז יתקיים 'כבוד חכמים ינחלו' - שיחזור כבוד הזקנים למקומם הראוי, ורק לאחר מכן יוכל לבוא משיח צדקנו בב"א. וכתב שם, שאת זה צריך לכוון ג' פעמים בכל יום בתפילת השיבה שופטינו כבראשונה ע"ש באורך]. ובזכות ההתבטלות לרבו ז"ל נתגלגל לידו זכות גדול כל כך שעל ידו נתפרסם מעשה נורא זה, מעשה שהולך ומסתעף ממנו הרבה דברים מסוף העולם ועד סופו, עד עצם היום הזה, ואכמ"ל. תשוח"ח לו בבריות גופא ונהורא מעליא לאויוש"ט, ורגלי המוליכות אותו זקן יזכוהו לרגליים ממהרים לרוץ לדבר מצוה, ולקראת משיח צדקנו בב"א. ושוב ייש"כ.]

שני המעשיות הנ"ל מראים באצבע כי כפי גודל האמונה כך גדול המשכת השפע והישועה, ראה עוד להן מה שנביא בענין זה דברים נוראים מדברי המשך חכמה זי"ע.

כאשר **כ"ק מרן רבינו הישמח ישראל** זי"ע אומר שרבים מבני ישראל צריכים רחמים רבים שלא יתנכרו ולא יתרחקו מאור פני מלך חיים, אינו מתכוון רק לבנינו. הוא מתכוון גם - ואולי בעיקר עלינו, אנחנו כולנו בנים אתם לה' אלקיכם - **מיר זענען אלע אויך יידישע קינדער... כאשר יראו הבנים את הוריהם גיבורים אנשי שם, למרות [ואולי דוקא בגלל] כל הקשיים והטרדות הם דבקים תמיד בה', מלאים שמחה וחדוות חיים אמיתיים, העומדים בס"ד כחומה בצורה למול נחשולי נסיונות הדור האחרון, נסיונות אשר לא שערום אבותיכם, או אז יזכו גם בנינו ובנותינו להיות כנטיעים מגודלים בנעוריהם, ולא יהיה פרץ וצווחה ברחובותינו, אשר כל רואיהם יעידון ויגידון כי הם זרע ברך ה', אשרי העם שככה לו אשרי העם שה' אלקיו.**

כמו כן מצאנו עוד בספרים הקדושים שהכניסו את הכוח הסגולי של ראש השנה בתוך פרשת וירא:

הרה"ק בעל דברי חיים מצאנז זי"ע כתב פעם תשובה **להגאון ר' עזריאל קללער** זצ"ל אבד"ק שאמקוט, היה זה באחד הימים בשבוע של פרשת וירא. בראש המכתב הוא מברכו בברכת השנים, כתיבה וחתימה טובה, לשנה טובה וכו'.

לאחר סיום התשובה על השאלה הוסיף וכתב: שלא יתפלא על מה שכתב לו בתחילת המכתב ברכה לכתיבה וחתימה טובה, כי הרי בשבוע זו קוראים בתורה הק' פרשת וירא, שם נמצאים שתי הקריאות אשר קוראים בשני ימים של ראש השנה, ומאחר שהקריאה מעורר את הזמן, **הרי מתעוררים בשבוע זו כל המדרגות וההשפעות והארות קדושות מב' ימים טובים של ראש השנה!** לכן מישך שייכי לברך ברכת השנים.

בספר שבט מיהודה **להרה"ק רבי לייבל איגר** זי"ע כתב על שבת פרשת וירא: **שבשבת קדש זה מאירים כל שבחיו של אברהם אבינו ע"ה, ובמיוחד כח קדושתו של 'שמירת העינים'** שעל זה אמרו במדרש: כל מי שהוא רואה דבר ערוה ואינו זן עיניו ממנה זוכה ומקבל פני שכינה מאי טעמא עוצם עיניו מראות ברע, מה כתיב בתריה, 'מלך ביפיו תחזינה עיניך'. **ומה שאנו אומרים בסעודה שלישית: "בני היכלא דכסיפין למחזי זיו דזעיר אנפין יהון הכא בהאי תכא דבי מלכא בגילופין" נאמר במיוחד לשבת זו!**

בספר לחם עני (בראשית עמ' מא) כתב: ידוע מצדיקים ומספרים הקדושים, שביום ראש השנה שבו קוראים את פרשת "וה' פקד את שרה", מסוגלת קריאה זו לעורר את הענין של 'פקידת עקרות'. **וכן גם בשבת זו שקורין זאת הקריאה יש את הכוח הזה של פקידת עקרות.**

◆

לדור אחרון יש מעמד מיוחד במינו, ויש להתייחס אליו בכובד ראש:

כשאנו עוסקים בענין הצלחת החינוך של הדור האחרון, כדאי שנדע את המעשה רב דלהלן:

הגאון רבי אלעזר שמחה וסרמן זצ"ל [בנו של **הגה"ק רבי אלחנן** בעל ה"קובץ שיעורים" זצ"ל הי"ד] סיפר מעשה אשר בדידיה הוה עובדא:

בתקופת מלחמת העולם השניה, פעל להצלת שארית הפליטה מידי הצורר הנאצי ימ"ש, לצד הגאון רבי אברהם קלמנוביץ זצ"ל נשיא ישיבת מיר ויו"ר ועד ההצלה של אגודת הרבנים בארה"ב.

לילה אחד חיכינו יחד לקבל סכום כסף כדי להעבירו לתלמידי ישיבת מיר, אשר שהו באותה תקופה בגלותם המפורסמת בשנחאי. השעה הייתה כבר שעת לילה מאוחרת, שתים – שלוש לפנות בוקר, והשליח בושש מלהגיע.

כאשר סוף סוף הגיע הכסף, הביע הגר"א קלמנוביץ את רצונו לצאת תיכף ומיד אל סניף הדואר המרכזי כדי להפקיד את הכסף עבור בני הישיבה בשנחאי. הצטרפתי אליו למסע לילי לעבר סניף הדואר. כאשר ישבנו והמתנו לתורנו במשרדי הדואר, פניתי אליו בשאלה: "מה הדחיפות הרבה, מדוע לא ניתן היה להמתין עם הפקדת הכסף עוד כמה שעות בודדות, רק עד הבוקר"?

ענה לי הגר"א קלמנוביץ זצ"ל:

בתיאור המבול אומרת התורה 'וימח את כל היקום אשר על פני האדמה, מאדם עד בהמה עד רמש ועד עוף השמים וימחו מן הארץ, וישאר אך נח ואשר אתו בתיבה'.

פירש רש"י: 'אך נח' – יש אומרים שאיחר מזונות לארי והכישו. והוא מבואר במדרש שפעם אחת אירע דבר זה שנח איחר בהבאת מזונות לארי ומחמת זה הכיש אותו הארי.

נשאלת השאלה: כיצד לא התבייש הארי להכישו? כל התנהגותו של האריה מעידה על חוסר הכרת הטוב, הרי כל שאר האריות שבעולם נמחו במי המבול ורק הוא ניצל בזכותו של נח, והוסיף נח וטרח ופירנס אותו במשך י"ב חודש בתיבה, וכפי הנראה מדברי המדרש שמעשה כזה של איחור המזון היתה "פעם אחת!" בלבד... מאי כולי האי? וכי לא יכל האריה להמתין פעם אחת למזונו?

אלא עלינו לדעת שהאריה בתיבה של נח לא היה אריה רגיל, הוא היה האריה האחרון שנשאר בעולם! נצר אחרון לזן נבחר של כפירי אריות, וממנו עתיד היה לקום כל הדור הבא... ובכן, את האוכל של האריה האחרון בעולם אסור לאחר אפילו פעם אחת! לשריד אחרון יש מעמד מיוחד במינו, ויש להתייחס אליו בכובד ראש, ולא לאחר את מזונו וקיומו ולו פעם אחת גם לא!.

ואם התורה מספרת לנו את זה (עפי"ד המדרש), עלינו ללמוד מכך גם בעניינינו: בחורי הישיבות והרמי"ם שנמצאים עכשיו בגלות שנחאי הם "האריות האחרונים" של עולם התורה, מהם יקום דור חדש של לומדי התורה, ולפיכך אסור לחכות לשלוח להם את הכסף ולאחר את פרנסתם וקיומם אפילו לא שעות ספורות בלבד ...

על יסוד דבריו הנפלאים אפשר להוסיף ולומר: כי בתקופתינו - תקופת המבול, בצוק העיתים והזמנים, של דור עני ואביון, כאשר בחוץ כל העולם תוהו ובוהו, בוקה ומבולקה, בטירוף ובלבול הדעת וחולשת המוח והנפש, **נסיונות החיים ברוחניות ובגשמיות מתרבים ומתגברים ומתקשים יום יום...** ומשום כך אי אפשר לאחר את מזונותיהם של כל הגדיים. הדור הצעיר היושבים בתוך התיבה, המתנזרים מכל רוע מעלליהם של דור המבול (עיין ברש"י שרק הכשרים שלא קלקלו נכנסו לתיבה) ולו לרגעים ספורים גם לא, צריך להרעיף עליהם את מזונותיהם ופרנסתם וקיומם השכם והערב, אסור להסיח דעת אף לא לרגע מלהשפיע עליהם את הכח לעמוד מול כל הנסיונות, שהם דבקות בתורה ומצוות מתוך אמונה ובטחון, שמחה והתחזקות, להאיר עליהם מתוך חשיכה את אור האושר ורב טוב הצפון ליראיו.

כאשר ייסר איש את בנו ה"א מיסרך

על הכתוב (דברים ח, ה) 'וידעת עם לבבך כי כאשר ייסר איש את בנו ה"א מייסרך'. **כותב השפת אמת** זי"ע (ליקוטים ד"ה וידעת עם):

"יש להבין הטעם למה פתח הכתוב 'ייסר' שהוא לשון עתיד, ומסיים בלשון הוה 'מייסר'? כי באמת אין מי שיודע איך לחנך את בנו, רק הקב"ה בעצמו המכיר את תכונות נפש האדם הוא היודע. אבל **כפי גודל הרצון והתשוקה של האב לזה, כך יעזרהו השי"ת**".

על שלושה דברים עומד הצלחת החינוך למי שאכן זוהי משאת נפשו ותשוקתו בתכלית חייו: על התפילה, ועל האמונה, ועל מעשים טובים, כדלהלן:

תפילה לעני כי יעטוף

מעשה רב ונפלא מאוד עד כמה מועיל 'תפילה לעני' - תחנוני רש מתוך התבטלות ממש, כאשר כל כוונתו לשמים, להיוושע ממקור מזל העליון, **כפי מה שסיפר הכהן הגדול בעל החפץ חיים זי"ע, ואין בודקין מן המזבח ולמעלה!.**

מנהג יפה היה באחת הקהילות, מידי שבת בשבתו לפני תפילת ערבית של מוצש"ק היו מתכנסים לאמירת תהילים בביהכ"נ.

באחת השבתות, נכנס עובר אורח לביהכ"נ ומבטיו נתפסו באחת מפינות ביהכ"נ, יהודי אחד עמד שם בפינה וקרא תהילים בהתרגשות עצומה, תפילתו היתה שונה מכל שאר המתפללים, הוא קרא את התהילים בדבקות עצומה ובהתרגשות עזה, אשר הדביקו והלהיבו את השומעים.

האורח נשבה בלהב אש קודש של אמירת התהילים ונתלהב גם הוא אחריו. הוא החל לקרוא תהילים בדביקות עילאית, ובשלהבת קודש נשאו שניהם תפילה מעומק הלב, זה עומד בזוית זו וזה עומד בזוית שכנגד, כל אחד על צרותיו ועניניו.

לאחר סיום תפילת ערבית, פנה האורח אל היהודי המתפלל שהלהיבו לאמירת תהילים, והתעניין בשלומו ובצרותיו, "ניכר היה מתוך תפילתך כי איזה דבר עובר עליך", פנה האורח. "אולי אוכל לעזור לך?"

המתפלל, אשר כבר היה על סף ייאוש, שיתף את בן שיחו בצרותיו:

"יש לי בת שכבר הגיעה לפירקה ואין בידי כסף להוצאות נישואיה, בשבת קודש כאשר יושבים אנו, כל בני המשפחה סביב השולחן, זועקת צרתה של בתי מול עיני, וליבי נשבר בקרבי, כי אין בידי להושיעה", בכה האיש במר גורלו, "הדבר היחיד אשר נותר לי לעשות למענה, סיים המתפלל את דבריו, הוא להתפלל לקודשא בריך הוא שישלח מזור למכאובינו".

כאשר שמע האורח את דבריו ניצוץ נדלק בעיניו:

"שמע ידידי, יש לי בן יקר שמים ובעל מידות טובות, גם אני חסר כל ואין בידי כסף להוצאות נישואין, הבה נשדך את בתך עם בני, ובכן נביא ישועה לצרת שנינו".

סיים ה"חפץ חיים" זצ"ל את סיפורו ואמר בהתרגשות:

תפילת האבות לא שבה ריקם, היא עוד פעלה מעל ומעבר לבקשות. השידוך אכן יצא אל הפועל, הבן והבת נישאו, וזכו לארבעה בנים שפיארו והאירו את עולם התורה בתורתם, הלה הם:

רבי יהודה הכהן זצ"ל בעל "קונטקס הספיקות". רבי חיים הכהן זצ"ל. רבי אריה לייב הכהן זצ"ל בעל "קצות החושן", ה"אבני מילואים", וה"שב שמעתתא". ורבי מרדכי זצ"ל רבה של העיר "חודרוב".

על אלו וכיוצא בהם אמר **הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן** זי"ע: תפילה עושה מחצה - **תְּפִילָה מַאכט הֶעלפט!...** היינו שתפילה [אמיתית] מועילה עד מאד...

מאי דלא הוה הוה מאי דהוה לא כל שכן

בגמרא (סנהדרין צא:) אמרו כי אחד ההוכחות לתחיית המתים הוא מכוח קל וחומר: מאי דלא הוה הוה מאי דהוה לא כל שכן. כמו כן נאמר לדידן, אם כח תפילה יכולה לשדד מערכות ולשנות טבע הבריאה, כי כן יסד המלך - מלכו של עולם שבאמצעות התפילה יכולים אפילו להחיות מתים ולהחזיר שנות הזקנה לימי הבחרות כמו שכתב הסופרנו דברים נוראים על הכתוב בפרשה (יח, יב) 'ותצחק שרה בקרבה'. על מה ולמה צחקה?:

> **"כיון שחשבה שהיה דבר המלאך ברכת נביא בלבד, כענין אלישע, לא נבואה ושליחות האל יתברך, וחשבה שלא יושג זה בזקנים בברכת שום נביא, כי אמנם להשיב הבחרות אחר הזקנה הרי הוא כתחיית המתים, שלא תהיה זולתי במצות האל פרטית, או בתפילה משגת חן מאתו..."**

כיון שהספורנו קובע להלכה שבכוח התפילה אפשר להחיות מתים, ונכלל בזה כל אלו שהם בבחינת מתים, ובכן, בכח סגולת פרשת וירא הבה נתפלל גם אנחנו מעומק הלב - תפילה שיש בה כדי להחיות מתים: שנזכה **לרחמים רבים בגילוי, שלא נתנכר ולא נתרחק מאור פני מלך חיים, בהתגברות על כל הנסיונות. שנהיה אנחנו וזרענו וזרע זרענו תלמידי חכמים וחסידים, אהובים למעלה ונחמדים למטה, ותחזק את לבבנו לתורה ועבודה הכל ברצונך הטוב, אכי"ר.**

ובענין המשכת ברכת הצדיקים רק בכח האמונה בהם ואפילו עד כדי להחיות מתים, כתב במשך חכמה בהפטרת הפרשה דברים נוראים, אך קודם נביא מעשה רב אודות דברי המשך חכמה אלו:

פעם אמר **האמרי אמת** מגור זי"ע לבני **הבית ישראל** זי"ע שילמד את דברי **המשך חכמה** על ההפטרה של פרשת וירא. כעבור כמה שעות שאל אותו: **נו, האסט שוין גילערנט דעם משך חכמה**? [- האם כבר למדת את המשך חכמה] ענה לו שלמד.

נו. וואס זאגסטו אויף דעם - מה אתה אומר על זה? ענה לו הבית ישראל: **ס' איז גוט** - זה טוב.

אמר לו האמרי אמת בגערה: **גוט? זייער גוט! דאס איז א חסידישע משך חכמה** - האם זה רק טוב, זה הרי טוב מאוד! דבריו שם הוא רעיון של חסידות...

לאחר מכן הוסיף עוד ואמר לו: אם אתה רוצה להרגיש עונג שבת תלמד כל שבוע את המשך חכמה...

אין צריך לומר שהבית ישראל שמע לדברי אביו בהקפדה רבה, מדי שבת בשבתו היה לומד את כל המשך חכמה על הפרשה, ואף העיד על עצמו שזה אכן גרם לו עונג שבת.

הוא אמר גם שרק במקום אחד מה שכתב בענין בן סורר ומורה, לא הסכים לדבריו, וענה תשובה אחרת על שאלתו שם, ואכמ"ל.

יש לציין שמאז הבית ישראל היה מאוד מאוד מעריך ומעריץ אותו מאוד. פעם עוד בהיותו אברך וראש חבורת אברכים בוורשה, באחד מתשעת הימים סיימו כל בני החבורה מסכת בכורות, וקבעו לעשות סעודה לגמרה של תורה.

אך לפני הסעודה אמר להם הבית ישראל, אף כי מצד ההלכה אנחנו צריכים לעשות סעודה, מכל מקום הרי כלל ישראל נוהג עתה אבלות בימים אלו, וצריך להשתתף בצערן של ישראל ולא לפרוש מן הציבור, לכן ביקש שקודם הסעודה יאמרו את כל ספר תהילים לישועתם של ישראל, ורק לאחר מכן יטלו ידיהם לסעודה, וכך עשו.

כשהתחילו את הסעודה שרו איזה שיר לכבודה של תורה, בדיוק אז עבר שם המשך חכמה ושמע מחוץ למקום איך ששרים, נכנס המשך חכמה לתוך ביהכ"נ לראות על מה ולמה שרים עכשיו בתשעת הימים?

מיד כשנכנס רץ אליו הבית ישראל וקיבלו בברכת שלום.

שאל אותו המשך חכמה על מה ולמה שרים כאן? ענה לו לכבוד הסיום.

סיום על מה? שאל, ענה לו הבית ישראל: זה עתה סימנו את כל ספר תהילים!

גער בו המשך חכמה: תהילים? היכן נשמע דבר כזה? מהיכן לקחתם את ההיתר לערוך סעודה בתשעת הימים על סיום ספר תהילים? המשך חכמה לא המתין עוד לתשובה אלא עזב את המקום בטריקת דלת...

כשחזר הבית ישראל למקומו שאלו אותו בני החבורה: מדוע לא אמרת לו שזה סיום על מסכת בכורות?

ענה להם הבית ישראל: אילו הייתי אומר לו את זה, איך הייתי זוכה לקבל ממנו כזה פסק?!

נחזור לענייננו. מהו הדבר הטוב מאוד שאומר המשך חכמה בהפטרת הפרשה?

המשך חכמה בא ליישב קושיה גדולה, הרי אלישע הנביא שלח את גיחזי עם המשענת שלו, ואמר לו לשים את משענתו על פי הנער המת, ולא הועיל פעולה זו מאומה, וישב גיחזי לאלישע ואמר לו: 'ואין קול ואין קשב... לא הקיץ הנער'. ואיך יתכן שנביא ה' יעשה דבר שאין בו שום תועלת?

מבאר המשך חכמה ביאור נורא און זייער גוט - וצריך לשנן היטב הדברים ולחרוט אותם על לוח ליבנו.

דאלישע היה סבור שיוכל להחיות את הנער המת בזכות מה שאמו השונמית היא משענת לאלישע הנביא בהיותה תמיד מכניסה אותו לביתה ואף עשתה לו עלית קיר ונר דלוק ומטה מוצעת... ולכן אמר 'ושמת משענתי על פני הנער' - זכות זו שהשונמית משענת לנביא במעון ובמזונות, תעמוד לה להחיות את הנער.

אבל אינו כן, רק עיקר תחיית המת היא בכוח 'וצדיק באמונתו יחיה' - **רק בכוח אמונתה התמימה בנביא, ובשביל אמונתה יכול הצדיק להחיות את בנה, אבל כיון ששלח את גיחזי, והיא לא האמינה בו, שידעה מה שאמרו עליו חז"ל 'כי איש קדוש הוא' - "הוא קדוש ואין משרתיו קודש" לכן לא היה יכול להחיות את הנער, אבל אלישע שהאמינה בו היה יכול להחיות את הנער.**

עוד כתב שם: שכאשר שאל אותה אלישע: 'השלום לך השלום לילד' לא נפל בליבה שום חסרון אמונה בנביא על ששואל אותה על בנה המת 'השלום לילד', אלא **האמינה בדבריו בודאי כי הבן יהיה בן קיימא וחיה יחיה, ובכות זה החיה את בנה**, ולכן לא נאמר וישמע ה' בקול אלישע כמו שכתוב באליהו (מלכים א יז, כב), **כי רק בכוח אמונתה החיה את הנער...**

הנה בספרים הק' מבואר שאמנם צריך להרבות בתפילה, אבל עדיין אין די רק בכך, אלא צריך להרבות גם במעשים טובים כדי להצליח בחינוך הילדים אשר חנן אותנו השי"ת, והמעשים טובים הם מה שכתוב בפרשה: '**כי ידעתיו** [לשון חיבה והתקשרות] **למען אשר** [לא רק יתפלל אלא גם] **יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה'**. וכן אמר שלמה בחכמתו: [כי מלבד התפילה צריך גם שיהיה] '**חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנו**'... והמעשים הטובים ביותר הוא להיזהר ממעשים שמקלקלים את החינוך כמו שיבואר:

מסופר על **הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ** זי"ע אשר כידוע היתה לו רבנית קצת קשת רוח, היא היתה מעמידה קדירה עם תבשילים על האש מבלי להכניס שם שום תבלין, אלא הלכה והתיישבה לומר תהילים.

בכל השבוע לא היה להרה"ק מרופשיץ שום נפק"מ בטעם ועריבות המאכלים, אך לכבוד שבת קודש היה מקפיד שיהיו המאכלים בגדר של עונג שבת, לכן כשהרבנית התיישבה לומר תהילים, נכנס הוא בשקט לבית התבשיל ותיבל את המאכלים כראוי לכבוד שבת קודש, והיה מקפיד למש"כ **האריז"ל** לטעום מכל המאכלים בערב שבת, לקיים מה שנאמר 'טועמיה חיים זכו', וכך ידע אם המאכלים מתובלים היטב.

באחד מהפעמים הראשונות שהרה"ק מרופשיץ עשה כן, הרגישה הרבנית טעם ערב ביותר במאכלי השבת, ושאלה את בעלה הק': **וואס זאגסטו צו מיין גוטע מאכלים** - מה אתה אומר על המאכלים הטובים שלי?

ענה לה הרה"ק בחכמתו הגדולה והנפלאה: **יא, דיינע תהילים און מיינע מעשים טובים האבן צוזאמען גישטעלט אזעלכע גוטע מאכלים לכבוד שבת קודש** [- התהילים שלך והמעשים טובים שלי יצרו את המאכלים הטובים לכבוד שבת קודש].

אם במאכלי שבת כן, אעכו"כ בחינוך הילדים שצריך לזה הרבה תהילים ומעשים טובים...

להלן נביא כמה מעשיות לדוגמא בעלמא כיצד נראים מעשים טובים בסוגית החינוך:

כתב **המבי"ט** בספרו דרך ה' כי מהפסוק 'למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט' אנו למדים על **"מצות חינוך".** נמצא לפי"ז שמצות חינוך הוא מדאורייתא! וכן כתב **רבינו אליהו הזקן** [מהראשונים בעלי התוספות] שמנה את מצות חינוך בין מנין המצוות, ולמד כן מהפסוק למען אשר יצוה וגו'.

המקור הקדום לזה ביותר הוא מדברי **הזוהר הקדוש** בפרשת תולדות (קלט.) על הכתוב 'ויגדלו הנערים': "סטרא דאברהם גרים לון לאתגדלא, וזכותיה סייע לון, הוא הוה מחנך לון במצוות, דכתיב 'כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו וגו" לאסגאה יעקב ועשו".

תרגום הלשון בתוספת ביאור הדברים:

הזוה"ק בא לבאר, הרי כל תיבה בתורה אין בהם סיפור דברים בעלמא, אלא יש בה משמעות והוראה למעשה, אם כן מה בא הכתוב להורות לנו במאמר 'ויגדלו הנערים'? מה יש לנו ללמוד מזה שהנערים גדלו?

על כך אומר הזוה"ק שבא הכתוב ללמדנו איך ובמה הם גדלו: כי בלשון התורה 'גדול' אינו בכמות, כי כמות הוא מושג גשמי, והתורה כולה היא אור רוחני בלבד ואין בה שום גשם כלל. לכן המשמעות של גדול בלשון התורה הוא גדול באיכות, שהוא ענין פנימי ורוחני. כמאמר הכתוב בפרשה (בראשית כא, ח) 'ויעש אברהם משתה גדול' - **וברשיז"ל:** "שהיו גדולי הדור מסובין בה". ומבאר **המהר"ל** שלא שייך לומר על ריבוי המאכלים לשון 'גדול' אלא משתה רב. ועל כרחך שהוא מורה על איכות ולא על כמות, לכן צריך לומר שהכוונה על גדולי הדור היו מסובין בה.

[למי שתמה איזה גדולי הדור היו אז? הלה הם: שם [שהיה זקן הדור, ויצחק ויעקב אבינו עוד למדו אצלו תורה, הוא גם האריך ימים יותר מאברהם אבינו, כי אאע"ה נפטר בשנת ב' אלפים קכג, ושם מת לאחר 35 שנה בשנת ב' אלפים קנח), עבר, ארפכשד, שלח (שאברהם אבינו היה נכד נינו דהיינו שבע דורות אחריו, וגם הוא היה מזקני הדור, ואף השתתף בהלויה של אברהם אבינו, שאאע"ה נסתלק ב' קכג, ושלח ג' שנים אחריו ב' קכו), ומשתה כזה שיושב שם הסבא רבא מלפני שבע דורות [שעל פי דין כבר אין שום קירבה ביניהם וכשרים לעדות ואף מותרים להתחתן זה עם זה] וכן שני גדולי ראשי הישיבות שם ועבר, ולהבדיל מכל אלו היה שם גם אבימלך שזכה לנבואה מהשי"ת, והיה בקשרי ברית עם אאע"ה, בודאי שלזה אמרה תורה שהיה שם **משתה גדול - של גדולי הדור!!!**]

הוא מה שאומר הזוה"ק שהילדים [יעקב ועשו] לא נתגדלו בכמות, [בגובה וברוחב או במשקל] אלא גדלו באיכות בחשיבותם, מצד שלמדו תורה. וזכו לזה מצד החסד של אברהם הנקרא 'גדול', ומכוחו גדלו גם הם, וזכותו היתה מסייעת אותם, **וכן כי היה מחנך אותם לתורה**

ולמצוות, דכתיב למען אשר יצוה. ואף שעשו לא קיבל ממנו כלום, שהרי יצא לתרבות רעה, [ואף במעי אמו כבר היה מתרוצץ לצאת לבתי עבודה זרה, אך שם לא היה ניכר] אבל החינוך הואיל לכל הפחות שבחייו של אברהם אבינו לא יצא לתרבות רעה כפי שהביא רשיז"ל בפרשת לך לך (טו, טו) על הכתוב 'ואתה תקבר בשיבה טובה'. הרי מפורש שצריך להצלחת הבנים גם זכויות וגם מעשים טובים...

כיון שכן, שמצות חינוך הוא מן התורה לשיטת חלק מן הראשונים, ואף להסוברים שהוא מצוה מדרבנן, אבל כולי עלמא מודים שהיא מצוה, **ונפקא מינה שצריך לקיימה בשמחה רבה!!! נישט מיט טרוֹעֶרקייט, אוּן נישט מיט נָארוַייזקייט אוּן אונגעצוגנקייט** - לא בעצבות ולא בכעס ומתח ועצבים, [גם אם יש לך אחת מהתכונות והמדות רעות הללו ח"ו עם כל זאת חנוך לנער על פי **דרכו** כתיב ולא על פי דרכך... ואדרבה תן לו דוגמא איך אתה עובד על המדות שלך בשמחה ובטוב לבב, ואז גם הוא כי יזקין לא יסור ממנו!!!] כי פקודי ה' ישרים משמחי לב, דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום...

וכך כותב **הרה"ק בעל 'שם משמואל'** זי"ע בפרשת שמות (תרע"ג ד"ה ויאמר מלך מצרים) לאחר שמבאר איך שצריך לקיים את המצוות בשמחה ובטוב לבב עד שיהיו פניו מאירין ומצהילים ביותר מרוב השמחה, והשמחה עצמה נחשבת גם היא כחלק מעשיית המצוה, על פי זה מבאר את מאמר הכתוב (שמות לא, טז) **'ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדורותם ברית עולם'** שכפי גודל השמחה במצות השבת כך יותר ינחיל לבניו אחריו את קדושת השבת!!! דבריו הקדושים הנוראים ובוערים כאש להבת שלהבת קודש, וכך הוא אומר בלשון קדשו:

> **"ולפי האמור יובן הלשון 'לעשות' את השבת לדורותם, על פי מה שדקדק כ"ק אבי אדמו"ר זצללה"ה מרש"י בסנהדרין** (נח. ד"ה ודבק) **שאם נהנה מדבר נדבק בו, ואם אינו נהנה אינו נדבק בו. ועל כן מצות השבת היא 'לעשות', היינו "שיהיה נהנה משמירת השבת, ובזה תהיה לו דביקות לשבת, ונשאר ממנו לדורות" , וממוצא הדברים היא לימוד לכל איש, שלעומת שהוא נהנה מלימוד התורה ומתפילה ומעשיית המצוות, לעומת זה נעשה דבוק בהם ונשאר ממנו להבא [לדורותיו אחריו] ואם לאו לעומת שבא כן ילך"**

בספר דעת משה על **הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל** מובא שאלה כואבת וצורבת עד מאד, ששלח לו אחד על אודות בניו שיצאו לתרבות רעה ומחללי שבת בפרהסיא רח"ל. בעיקר כאב לאב האומלל מדוע נכשלו בניו בדבר שהוא נצטער על זה?, מדובר על תקופה שלפני שבעים שנה ויותר, כאשר ענין של שמירת שבת בארה"ב היתה מסירות נפש בפועל ממש,

כל שבוע הפסידו שומרי השבת את מקור מחייתם ופרנסתם, ועד שהצליחו בקושי למצוא מקור חדש שוב הפסידו את זה בשמירת השבת הראשונה שלאחריה. השואל הזה היה גם אחד מאותם שמסרו נפשם על קדושת השבת, והוא מתאר לרבי משה זצ"ל במכתבו איך שבכל יום שני היה חוזר לביתו עם עוד מכתב פיטורים, וכולם קיבלו את פניו בבכיות, ועל מה ששאלו כל פעם 'וכי תאמרו מה נאכל'? הוא משיב להם: אין מה לעשות חייבים למסור את הנפש בשביל השבת... ואיך אם כן יתכן שלא עמדה לו זכות השבת להצלחת חינוך בניו לשמירת היהדות בכלל ולשמירת השבת בפרט? דבר שנצטער עליו אותו צדיק יכשל בו זרעו?!

השיב לו הגר"מ זצ"ל, היא הנותנת ! כאשר מוסרים את הנפש בשביל השבת בבכיות ובאין ברירה, ובצער קודר, אזי אמנם שכרו הרבה מאד לעולם הבא, אבל את הילדים אי אפשר לחנך ולמשוך אותם באופן כזה, אי אפשר להנחיל להם את השבת רק על ידי שמחת השבת! **אילו היית מגיע כל שבוע בשמחה ובצהלה על שזכית במתנת שמים להפסיד עוד עבודה בשביל קדושת השבת, והייתי מקרין את השמחה לא פחות מהשמחה שהיה לך כאשר קנית את הבית שלך, למרות המשכנתא הגדולה שלקחת עליה, או אז היית זוכה שגם בניך היו רוצים חיים מאושרים ושמחים כמו שראו בביתך!**, עכ"ד, נורא נוראות...

ולאידך גיסא.

איש חסיד היה בדטרויט שבארה"ב, ירא אלוקים משכמו ומעלה, בשם ר' נחמיה איזבי זצ"ל. גם הוא זכה להימנות על שומרי משמרת השבת במסי"נ. גם הוא זכה לקבל כל שבוע מכתב פיטורים ממקום עבודה אחר שאך לפני כשבוע התחיל לעבוד שם! בניו כבר ידעו שכל ביום שני יוצא האבא לעבודתו, אבל לא עדי ערב, אלא הוא חוזר תוך זמן קצר מאד עם ה"פתק הורוד", מכתב הפיטורין, ואז יוצאים כל בני הבית בריקודי מחולות, בשבח ושירה לקל אשר שבת ברא --- מכרכרים בכל עוז בשמחה ובצהלה: **ישמחו במלכותך שומרי שבת...** על הזכייה הגדולה לעמוד כל שבוע בנסיון קשה ומתוק ...

בזה עדיין לא הסתיים הסיפור. בנוסף לזה הוא אסף את כל מכתבי הפיטורים למשמרת, ולפני חג הסוכות ישב עם בניו ועשה מכל המכתבי פיטורין שרשרת גדולה ומעוטרת וכך תלה אותם בסוכה לנוי ולהידור... לקיים מה שנאמר: 'זה א-לי ואנוהו' וכדרשת חז"ל: התנאה לפניו במצוות, הוא התנאה והתנשא בהם. הפתקים הורודים העניקו לו ולכל ביתו השראה של שמחה יתירה כל כך, עד שראה להדר ולקיים בהם את מצות נוי סוכתו...

אכן יהודי זה לא היה צריך ב"ה לשלוח שאלות כנ"ל לרבי משה, הוא זכה להקים את אחת המשפחות המפוארות ביותר בישראל, וביניהם גאונים גדולים, רבנים ומשפיעים בעלי קומה משכמם ומעלה.

אשרי אנוש יעשה זאת ובן אדם יחזיק בה! אשרי העם שככה לו!

פרשת 'למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו'

כשם שהפרשה פותחת בחינוך כך גם סיום הפרשה בפרשת 'עקידת יצחק' עם כל מה שביניהם כולה מקשה אחת של חינוך היא:

הרמב"ן ועוד ראשונים מקשים מה היה תכלית נסיון העקידה לאברהם אבינו ע"ה? אם בשביל לברר ולמצוא את לבבו נאמן לבורא יתברך שמו, אין צריך, שהרי הקב"ה היודע מחשבות וגלוי וידוע לפניו כמה מקיים אאע"ה רצון הבורא בכל לבבו נפשו ומאודו. ואכן בפסיקתא רבתי אמרו: שאברהם אבינו בעצמו שאל על זה את הקב"ה: הרי אתה יודע מה שבלבבות והיית מנסה אותי? לא היה גלוי לך שאני שוחטו? אמר לו הקב"ה: גלוי וצפוי לפני - אפילו אם למסור את נפשך - לא היית מעכב, אבל הייתי מבקש להודיעך בעולם שלא על חנם בחרתי בך מכל האומות!

אבל **החתם סופר** זי"ע כתב בתשובה אחרונה בחלק יו"ד, שאברהם אבינו נצטוה שלא לספר לאיש מכל ענין העקדה לא קודם המעשה ולא לאחר המעשה, רק בביתו של יעקב אבינו ידעו ממעשה העקידה, כי יעקב אבינו למד תורה, - והעקידה הוא חלק מהתורה הק'. ולכן נצטוה אאע"ה 'לך לך אל ארץ המוריה' - שלא יספר זאת לאדם,ואפילו כשחזר אח"כ אל נעריו - לא סיפר להם כלום ממעשה העקידה, וא"כ אי אפשר לומר שתכלית העקידה היא כדי להודיע טבעו של אאע"ה בעולם.

לכן כתב **החתם סופר** [וכעין זה גם **הרד"ק, וכך גם כתב השלה"ק**] חידוש נפלא:

"שכל תכלית העקידה הוא שתהיה פרשה זו כתובה בתורה הק', ואנחנו נדע את כל מעשה העקידה מכח התורה, וממנו נלמד איך להתחזק ולחזק את בנינו עד כמה צריך לאהוב את הבורא ב"ה".

וכן איתא בבית יוסף (או"ח א-ה) שטוב לומר פרשת העקידה להזכיר זכות אבות לפני הקב"ה, וגם **להכניע יצרו לעבודת השי"ת כמו שמסר יצחק אבינו נפשו!**

וכן מסוגלת לימוד פרשת העקידה לבטל דינים כמובא באליה רבה (סימן א' - ס"ק יד) לכוון באמירת 'ויעקוד את יצחק' - שיעקוד הקב"ה ויקשור כל המקטרגים על ישראל למעלה וכו'.

בספר הכוונות מובא שאדם המכוון בפרשת העקידה יכופר עוונו אם שב בתשובה שלימה לפניו ית'.

ומובא בתיקו"ז דף קלט ע"א שאין דבר בעולם שמבטל מיתה מבני אדם כמו עקידת יצחק, וטוב לישראל להזכירה בכל יום בגלות שתגן עליהם מכל מאורעים רעים, וקול יוצא ואומר: אל תעש לו מאומה! ואז מגן על בנ"י מכל המקרים הרעים. וכן איתא בסידור בית יעקב שפרשת העקידה מבטל מיתה ומגין מכל החולאים ומכפר עון!

באמרי פנחס (סדר היום אות סט) מחדש עוד: כי אמירת פרשת העקידה מועילה לבטל מחשבות זרות!

וכן מובא במהרי"ל הלכות עשי"ת סוף אות א' בשם המדרש עה"פ "כי נשבעתי": **אמר הקב"ה לאברהם מבטיח אני לבניך כשמזכירין עקידת יצחק - מעלה אני עליהם כאילו נעקדים לפני ואזכור להם זכות הנעקד!**

על פי כל הדברים האלו, נוכל להבין את עומק הדברים אשר דיבר בקדשו **הרה"ק הרבי מלובלין** זי"ע, דברים העומדים ברומו של עולם בדבר הנסיונות שעובר כל אחד מישראל בלי יוצא מן הכלל, ואת דבריו הקדושים מביא **תלמידו הגדול והקדוש בעל 'אור לשמים'** מאפטא זי"ע (פרשת חקת ד"ה עלי באר) וז"ל:

> ... שמעתי מכ"ק **אדמו"ר מוהר"י מלובלין** זצוק"ל פירוש על 'והנה איל אחר נאחז בסבך בקרניו' (בראשית כב, יג). והנה איל אחר - ר"ל חוץ מעקידת יצחק יש עוד עקידה, והוא מי ש'נאחז בסבך' - **האדם אשר הוא מסובך בתאוות רעות ומדות רעות ח"ו ומשרש נפשו מזה, ג"כ נקרא בחינת עקידה, וזה 'בקרניו' לשון כי קרן אור פניו, שתהל אורו עד כסא כבודו ית"ש!!!.**

לפי דבריו הק', מי שנלחם עם יצרו ומשתדל להתגבר על תאוותיו, לקדש עצמו במותר לו, להתגבר כארי בשכבו ובקומו, להיות ירא שמים בסתר ובגלוי, להעביר על מדותיו ומתחזק בתוקף אמונה שלמה ותמימה, שהבורא יתברך שמו בורא ומנהיג לכל הברואים, והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים... **הרי זה בבחינת עקידת יצחק של אברהם אבינו! ואורו מבהיק ומאיר עד כסא הכבוד! וכל אחד מאלו הדברים מעלים ומקרבים אותו יותר ויותר אל דבקות הבורא ית"ש...**

וביותר לפי מה שכתב **התפארת שלמה** זי"ע: **שבכל פעם שמחדשים עוד תוספת נקודה בעקידת יצחק - מוסיפים לאברהם אבינו בעולם העליון שכר נוסף על מעשה העקידה, ונשלם לו שכרו מחדש!** נמצא שעקידת יצחק של כל יחיד ויחיד בכל דור ודור מביאו להתחברות והתקשרות עם אברהם אבינו ע"ה, ובזה יש לו נגיעה במעשה אבות! **היש לך חיך מתוק מזה?!**

להבנת עומק הדברים נצרף לזה מעשה רב, נורא ואיום:

פעם הגיע אחד מנכבדי ויקירי קרתא דירושלים אל **הרה"ק רבי שלומק'ה זווילער** זי"ע ושפך לפניו את מר לבו אודות בנו יקירו שהתחבר לאינשי דלא מעלי, ועזב את לימודיו בישיבה, וכבר הסיר מעל פניו את כל סימני היהדות רח"ל, וכעת בדעתו להצטרף אל אנשי הצבא דאז, וכבר דבר אתו הרבה על כל זה ולא הועיל, ובא לבקש מהרבי להשתדל לדבר אל ליבו, אולי יחוס אולי ירחם...

רבי שלומקה הרהר מעט ואמר: **מ'דארף כאפן א מקוה** [בדרך כלל היה נוהג לעשות כן במקרים קשים מאוד שהיה צריך לפעול בהם ישועות גדולות] וצוה למשמו בקודש רבי אליהו רוט ז"ל שיתלוה עמו.

לאחר שחזר אמר לאבי הבחור שיביא אליו את בנו, והוסיף, שיאמר לבנו שאין לו מה לחשוש לבוא, כיון שאינו רוצה ממנו אלא לדבר אתו דבר מה...

כששמע זאת הבחור אמר לאביו, שרק משום כבודו הוא מוכן ללכת, אבל שלא יחשוב לרגע שהוא יסכים לשנות את דרכו.

כשהגיע לרבי אמר לו הרבי מילים ספורות ביותר:

> קראתי לך כיון ששמעתי שאתה עובר נסיונות קשים מאד... וברצוני להודיע לך, כי כאשר בא לפניך איזה נסיון של דבר איסור, ואתה מתמהמה זמן מה וחושב אם כן לעשות או לא, גם אם לבסוף נכשלת ח"ו, עם כל זאת, **דע לך כי על אותם רגעים שהתמהמת ועצרת את עצמך הקב"ה שש ושמח בך - כי באותם רגעים היית דבוק עמו, ועל זה יהיה שכרך הרבה מאד!...** ופטרו לשלום.

הבחור חזר לביתו, בתחילה ניסה להפגין שאינו מתפעל כלל מדבריו, והוא נשאר בשלו, אך כעבור כמה שעות בא לאביו בעינים דומעות ונפל לפניו ואמר: **טאטע זיי מיר מוחל, איך לאז אלעס אפ און איך גיי צוריק און ישיבה** - מחול לי, אני עוזב הכל וחוזר לישיבה...

ומאמירה לעשייה, למרות מראהו החיצוני, לא התפעל מכלום, וחזר לישיבה שלמד בה כמו שהוא, שם עלה ונתעלה, והקים בית נאמן בישראל, עד שנהיה לאחד המשפיעים החשובים בירושלים עיר הקודש. [לפני שנים מספר נסתלק לבית עולמו בשיבה טובה, ת.נ.צ.ב.ה].

לימים כשסיפר בעצמו את כל מה שעבר עליו, אמר: שדברי הרבי הפיחו בו רוח חיים, **איך בין נאך אפעס וועדר!** אם למרות איך שאני נראה יש לו להקב"ה במה לשוש ולשמוח איתי, **כיון שהייתי דבוק בו לרגעים מספר**, אם כן למה שלא אשאר דבוק בו ואשמחנו עוד ועוד...

מעשה זה הממחיש את העקידת יצחק של דורנו הוא איום ונורא!

הרי מדובר בבחור שהיה כבר בשאול תחתית, במקום שכמעט אין למטה ממנו רח"ל, עד שבשביל לדבר אתו דבר מה היה הרבי צריך לטהר את עצמו במקוה! ועם כל זאת הוא מצא בו נקודה אחת ויחידה של חיבור עם 'עקידת יצחק' בזה **שיש פעמים שהוא מתמהמה** ואינו רץ לבצע את זממו... בנקודה זו הוא הכניס בו טללי תחיה, וגילה לו שבתוך כל הכשלונות שלו רח"ל יש גם דבר שהוא עומד בו ולא נופל, ועד כמה שהקב"ה שש ושמח בכח עמידה זו, ובזה העמיד אותו על רגליו - זָאלסט נישט זַיין גִיפַאלן בַּיי זִיך - שלא יהיה נפול בקרבו למרות כל מצבו האיום ונורא, הבחור היה בטוח שרגעים מועטים אלו של עמידה ועצירה הם אין ואפס לעומת אלפי כשלונות!, עד שבא הצדיק יסוד עולם ולימד אותו כי **דבר המעמיד אפילו באלף לא בטיל...!**, רגעים אלו חשובים אצל הקב"ה חיי נצח!!! וחיבר אותו אל נקודת הדבקות האמיתית בשמחת עולם, ועל ידי זה פרה ורבה החיבור והדביקות, ובזה הציל אותו ואת כל דורותיו אחריו... עד שנעשה טופח על מנת להטפיח, זָכָה ורבים זִיכָּה...

עד כאן על קצה המזלג בענין 'עמלינו אלו הבנים'

כאשר ייסר איש את בנו ה"א מייסרך

וירא אליו ה'

ברש"י: לבקר את החולה. לאמר רבי חמא בר חנינא, יום שלישי למילתו היה, ובא הקב"ה ושאל בשלומו.

שנינו **בפרקי דרבי אליעזר** (פרק כה): כל הנביאים היה נראה להם הקב"ה בחזון הלילה, ולאברהם בחזון וגם במראה... במראה מנין, שנאמר 'וירא אליו ה'".

בטעם הדבר שזכה אברהם אבינו שהקב"ה התגלה לו במראה, כתב **הרה"ק רבי לייבל אייגר** זי"ע בספרו שבט מיהודה (פ' וירא סעודה שלישית) וז"ל:

בני היכלא דכסיפין למחזי זיו דזעיר אנפין יהון הכא בהאי תכא וכו'. יש לומר ששייך ביחוד בשבת קודש זה על פי מה דאיתא במדרש (בר"ר מח, ו)... ובילקוט שמעוני (ישעיה רמז רלט) המדברים בשבחו של אברהם אבינו, ועל שנתגלה אליו הקב"ה... ר' מיאשה ב"ב דריב"ל: "כל מי שהוא רואה דבר ערוה ואינו זן עיניו ממנה זוכה ומקבל פני שכינה, מאי טעמא, עוצם עיניו מראות ברע, מה כתיב בתריה, מלך ביפיו תחזינה עיניך". **ובשבת זו** מאירים כל שבחיו של אברהם אבינו ע"ה, וביחוד כל המעלות הנמנים בפסוק הזה, עד שהגיע למדרגת 'מלך ביפיו תחזינה עיניך'... **ומזה נתעורר תשוקה בלב כל נפשות ישראל לזכות למדרגת 'מלך ביפיו תחזינה עיניך' וזהו 'דכסיפין למחזי זיו דזעיר אנפין' - שהוא בחינת מלך ביפיו תחזינה עיניך, אף כי הוא מדריגה גבוה מעל גבוה, אבל כשכבר היתה כזאת אצל אבינו הראשון אברהם אבינו ע"ה, חייב כל אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי... ואם כי רחוק הוא מאוד מאוד להגיע למדרגה זו ממש שיהיה מלך ביפיו תחזינה עיניך... אבל על כל פנים יוכל להיות התשוקה לזכות להסיבה של המסובב הזה, שהוא להיות 'עוצם עיניו מראות ברע'...**

✦

ברש"י: לבקר את החולה

ביום פטירתו של **מרן בעל ישמח ישראל** זי"ע, ער"ח שבט תר"ע, בא אליו לבקרו הגאון הצדיק רבי שמואל בעל **שם משמואל מסוכטשוב** זצ"ל בשליחות אביו **הגאון הקדוש בעל אבני נזר** זצ"ל מסוכטשוב [שלא היה יכול לבוא בעצמו לבקרו מפני חולשתו, ידידות גדולה ומיוחדת שלא מעלמא הדין היתה ביניהם, ביום שמעו על פטירתו של הישמח ישראל זי"ע אמר: **אויב אזוי האב איך שוין נישט וואס צו זוכן דא אויף דער וועלט!** ואכן חמשה שבועות לאחר מכן חשכו המאורות כי נסתלק גם הוא לבית עולמו זצ"ל], ואמר אז מרן זי"ע בכוחותיו האחרונים להגאון הצדיק בעל שם משמואל זי"ע על דברי רש"י על הכתוב: וירא אליו ה' -

לבקר את החולה. **פירוש לדעת את מדריגת החולה בחליו, אם לא ירד מחמת חליו ממדריגתו וצדקת קדושתו הגדולה.** (מאורן של ישראל אות יז).

בספר **אמונת משה** זי"ע מביא בפרשה (אות יז) מעשה רב מהרה"ק **האדמו"ר הזקן מאלכסנדר** זי"ע, וז"ל:

מעשה שהי' אצל **כ"ק מרן אדמו"ר הרבי הזקן** זי"ע, בימי ילדותו כאשר נעשה רב בעיר טארצ'ין, ומקודם כאשר הי' גר בעיר פשיסחא אצל חותנו, הי' שם איש אחד שהי' דבוק בו מאד, וגם לרבות בנו של האיש הנ"ל, ומעת לעת היו נוסעים אליו לטארצ'ין על שבת קודש, הגם כי הרבי הזקן עוד לא נהג אז באדמורו"ת, כי הוא בעצמו היה נוסע למרן הרבי מוואורקי זי"ע.

אירע פעם אחת שבנו הנ"ל היה בשבת קודש אצל הרבי הזקן בטערצ'ין, ואחר כך נחלה מאד, והמחלה הלכה וגברה מיום ליום רח"ל. אמו של הנ"ל בראותה זאת נסעה לטראצ'ין להרבי, וצעקה מרה כי בנה נחלה אצל הרבי, ולזאת לא תזוז מכאן עד שבנה יתרפא.

הרבי לא השיב לה מאומה, אלא אמר להמשרת שישכור בעל עגלה שיסע עמו למקום אחד, רחוק מהעיר טערצ'ין.

האשה, אמו של החולה - בשמעה זאת חשבה בדעתה כי משום שהרב רוצה להפטר ממנה לכך הוא בורח מן העיר, לכן צעקתה הגדילה שתפריע את הרב מהנסיעה עד שבנה יתרפא, ולא תתן לו לנסוע, הרב לא השגיח על דבריה, ובעל כרחה נסע מהעיר.

ויהי בנסעו לא רחוק מהעיר באו לכפר אחד, הבעל עגלה עמד לפוש וליתן מספוא להסוס, בתוך כך ראהו כפרי אחד, וכאשר הכיר בו שהוא רב, בקשוהו שיבא לביתו וישתה אצלו כוס תה, הרב הסכים לבקשתו והלך עמו לביתו, ושתה כוס תה, אחר כך אמר הרבי לבעל העגלה, נא נסע עוד הלאה, ונסע חזרה לביתו, ומאז נעשה החולה הנ"ל בריא כאחד האדם.

אביו של החולה הנ"ל, מחמת שהיה לו קירבה עם הרבי, הרהיב עוז בנפשו לשאול אותו: ילמדנו רבינו, מה זה שנסע מהעיר בשעה דחוקה כל כך, ולא עוד אלא שבתחילה חשב לנסוע מרחק רב, ואח"כ חזר בו ונסע תיכף מהכפר חזרה?

השיב לו הרבי: דע, בראותי את מחלת בנך באופן חמור כל כך רח"ל, לא מצאתי בשבילו שום עצה אלא שאהיה נעשה חפץ של מצוה, דהיינו אם יקיים בי איש אחד הכנסת אורחים, אזי אהיה אני חפץ של מצוה, ועי"ז אוכל לעשות טובה שבנך יתרפא, וכאשר ידעתי שבמקום זה אשר רחוק מעירי יש לי שם אוהב וידיד, ובודאי יכניס אותי לביתו ויקיים בי הכנסת

אורחים, וממילא אז אהי' חפץ של מצוה, ואז אי"ה רפואה קרובה לבוא, אבל כשבאתי אל הכפר, והכפרי הזה הזמין אותי לביתו וקיים בי הכנסת אורחים, השגתי כבר את מה שרציתי ונסעתי חזרה לביתי.

על פי זה מבאר האמונת משה זי"ע, שזהו הענין מה שאמר אאע"ה למלאכים: **'כי על כן עברתם על עבדכם'**

ורש"י: כי הדבר הזה לזה מבקש מכם, מאחר שעברתם עלי לכבודי. [פירוש שאין לפרש כוונתו שיבואו לסעוד אצלו שהרי בשביל זה בא אליו, שאין דרך לרץ לומר כן לאורחים, אלא צריך לחלק הכתוב לשני מאמרים, א. שיסעדו אצלו. ב. כיון שעברו סמוך לביתו יעשו זאת לכבודו להיכנס אליו. ויש מפרשים שכך לומר: כיון שנטיתם מן הדרך לעבור סמוך לביתי כדי לכבד אותי, לכן אל תלכו קודם שתסעדו].

לפי המעשה רב הנ"ל מפרש האמונת משה שכך אמר להם אברהם אבינו: דעו לכם כי אני היום חולה כמו שפירש רש"י ז"ל וירא אליו לבקר את החולה, והקב"ה הזמין אתכם לביתי כדי שאני אקיים בכם מצות הכנסת אורחים ואתם תהיו חפצי מצוה ובזה תעשו לי טובה שארפא מחליי. וזהו שאמר "כי על כן עברתם על עבדכם" דזאת היתה הסבה שתעברו לפני ולאכול אצלי, כדי שארפא מחליי כנ"ל, והודו לו דיפה אמר ולא סרבו עוד.

ומסיים על זה מרן האמונת משה זי"ע:

"הלימוד מזה: שאם איש אחד מבקש מחברו לסעוד אצלו, בפרט בסעודת מרעים ובפרט בסעודת מצוה, לא יסרב, כי יוכל להיות שבזה יעשה טובה לו ולחברו".

◆

ברש"י: יום שלישי למילתו היה.

גודל קדושת יום שלישי למילה, וענין הסעודה ביום זה

בהנהגות **מהרש"ל** (סימן נ) כתב: **דסעודת שלישי למילה גדולה מסעודת יום המילה עצמה,** שהרי שלישי למילה נאמר בו סעודה להדיא גבי אברהם, ויום המילה עצמה נדרש גבי יצחק רק ברמז במאמר הכתוב (בראשית כא, ח): ויעש אברהם משתה ביום 'הגמל' את יצחק בנו' ודרשו ה' ג' מל, היינו שעשה סעודה ביום ה'ג שמל דהיינו ביום השמיני. אבל סעודת שלישי למילה כתוב מפורש (בראשית יח, א) 'והוא יושב פתח האוהל כחום היום' ואמרו בגמרא (בבא מציעא פו.) אותו היום יום שלישי של מילה של אברהם היה. ומפורש בכתוב שם להלן עבודת הסעודה הזאת בשלישי למילה.

וכך כתב **הרה"ק בעל בני יששכר** זי"ע בספרו דרך פקודיך (מ"ע ב חלק המעשה אות כח) : "בהרבה מקומות יש מדקדקים לעשות גם כן סעודה ביום השלישי למילה, ויש לזה סמך מסעודת אברהם אבינו למלאכים דיום השלישי למילתו היה כידוע". **החידושי הרי"ם** זי"ע אמר שחביבה סעודת שלישי למילה אף יותר מסעודת המילה עצמה. והטעם, שהרי בסעודת הברית ליצחק השתתפו אבימלך ושם ועבר, ואילו בסעודת שלישי למילה לאברהם השתתף בה הקב"ה בכבודו ובעצמו. **הגה"ק בעל האבני נזר** זי"ע אמר: שחביבה עליו סעודת שלישי למילה יותר מסעודת המילה עצמה לפי שיש בה גם מצות ביקור חולים.

בכתבי **רמ"ח מסלונים** (עמוד ריח) מסופר כי פעם בא **הרה"צ ר' הערשעלע נכד הבעל שם טוב הק'** מארץ ישראל, אל **הרה"ק הבית אהרן מקארלין** זי"ע. והיה חביב מאד בעיניו, ומיד שמח לקראתו, ונענה אליו באומרו: אני מוזמן עתה ללכת לסעודת שלישי למילה, שהיא קבלת פני השכינה, וגם הכנסת אורחים גדולה מקבלת פני השכינה, על כן בא עמי ונלך יחד לסעודת שלישי למילה, ואזכה בשניהם, בהכנסת אורחים ובקבלת פני השכינה יחד.

יסוד גדול ונורא מלמדנו **השפת אמת** זי"ע (פ' בא תרנ"ט ד"ה בפסוק) **בגודל מעלת המחשבה על המצוה לפניה וגם לאחריה**, ודבריו הק' מאירים עינינו להבין גם את גודל קדושת יום שלישי למילה, וזה לשון קדשו:

"הכנת המצוה, והתשוקה קודם המצוה, ולאחריה, מצד זה נעשה מלבוש הנפש. שהמצוה נותנת ברכה לפניה ולאחריה. וכמו שכתבנו במקום אחר, ממה שאמרו חז"ל "הרהורי עבירה קשין מעבירה" כמו כן הרהורי מצוה טובים מגוף המצוה וכו'. כי רוב ההרהור והתשוקה אל המצוה מתקן נפש האדם".

רבי יאיר בכרך זי"ע מגדולי אשכנז לפני למעלה משלוש מאות שנה כותב בספרו שו"ת חוות יאיר (סימן ע) : וסעודות לילה שלפני מילה ויום שלישי למילה לא הוו סעודת מצווה, שאינם רק מנהג. וכן כתב **בשו"ת שבות יעקב לרבי יעקב ריישר** (חלק ג סימן לו). ולכן אין להתיר בהם אכילת בשר בתשעת הימים.

ברם, **בשערי תשובה** (או"ח סימן תקנא) לאחר שמביא את דברי החוות יאיר הוא כותב: אמנם היו שכתבו שאם מכוונים לסעודת הודאה ואומרים בה שירות ותשבחות, אולי דינה כסעודת מצוה. ויש שכתבו שאם מחמת אונס לא עשו סעודת ברית יעשו הסעודה ביום ג' דווקא.

◆

בסעודת שלישי למילה משתתפים בה הקב"ה ואברהם אבינו

הרה"ק בעל דברי שמואל מסלונים זי"ע אמר פעם בסעודת ברית מילה, בענין מה **שהרה"ק בעל בת עין מאבריטש** זי"ע לא היה משתתף בסעודת ברית מילה, אלא בסעודת שלישי למילה. שיש סמך לזה ממה שכתב בספר מקדש מלך על מאמר הזוהר הקדוש על פסוק "ושלשים יום ושלשת ימים תשב בדמי טהרה": הני תלתא יומא נגד מה, כנגד ג' יומי דכאיב לינוקא. וכתב המקדש מלך, דבהני ג' יומי נתגלה בחינת נפש רוח ושמה, וביום השלישי הוא ננד נשמה. על כן נוכל לומר **שזה הוא גודל ענין סעודת שלישי למילה, וכן היה התגלות השכינה לאברהם אבינו ע"ה באותו יום.** (דברי שמואל אגרות קודש אגרת ח).

בספר ליקוטים מהאמרי אמת זי"ע (דף צו: ד"ה בכל) כתב: **בכל ברית ישנו אליהו הנביא, ובכל שלישי למילה אברהם אבינו ע"ה.** בספר עושין בשמחה (מאמרי שלום זכר) מביא ששמע **מרבי יוחנן טוועריסקי מטאלנא** זי"ע שאמר, שבסעודת שלישי של מילה שעשה אברהם אבינו למלאכים עם ג' לשונות של חרדל, הראה בזה אאע"ה את גודל מעלת עבודת האדם בעולם הזה, שיש לו את הזכיה לעשות נחת רוח להשי"ת, על ידי כל פעם שמתאפק מלהוציא בלשונו דיבור שאינו כרצונו יתברך שמו. **וכל זה נשפע בזכות קדושת השלישי למילה.**

כעין זה ממש כתב גם **השם משמואל** זי"ע (פרשת כי תבוא תרע"ח ד"ה בשלישי למילה), וז"ל: **"נראה כי במילה סילוק הערלה היה תיקון לברית המעור, ובסעודה זו של שלישי למילה תיקן ברית הלשון, ולרמז זה האכילם נ' לשונות של חרדל".** (ראה עוד כעין זה בתורת אמת להרה"ק רבי לייבל אייגר זי"ע במאמריו לסוכות תרמ"ז ליל ראשון דף נג ד"ה י"ל).

ובסעודת שלישי של מילה שעשה **השם משמואל** זי"ע לבנו נפתלי צבי הירש אמר עוד דבר חידוש וטעם בגודל הענין של סעודת שלישי למילה (פרשת וישב תרע"ה): הנה כתבו ז"ל, דביום השלישי מתפשט הכאב בכל האברים, ואף דביום ראשון ושני נמי מסוכן הוא, ועל כרחך ששולט החולי בכל הגוף, מכל מקום איננו כל כך בהתגלות, וביום השלישי מתגלה החולי והכאב בכל האברים, ויום השלישי דשכם יוכיח. ועל כן יש לומר נמי, **שלעומת התפשטות כוח הכאב, מתפשטת נמי הקדושה ששורה על ידי המילה. ועל כן בשמיני הקדושה אינה שורה כל כך בהתגלות כמו ביום השלישי למילה, לכן הסעודה שכל האברים מקבלים ממנה חיות, באה באה גם כן בתורה כדוגמת זו, ביום השמיני בהעלם, ובשלישי למילה בהתגלות.**

[מן הראוי לציין כאן מה שכתב **המאור עינים** זי"ע בתחילת הפרשה וכן בסופה: וירא אליו ה' – ולא נאמר אל מי התגלה, אלא שרמוז בזה שהקב"ה מתגלה לכל אחד ואחד ואפילו לרשע

הגדול ביותר, כדי לעוררו לתשובה, ואלו הם הרהורי תשובה שמתעוררים אצל האדם בכל יום, (כפי שכבר האריך בזה **בעל התולדות בשם הבעש"ט** הק' זי"ע על המשנה (אבות ו, ב) בכל יום בת קול יוצאת מהר חורב וכו'). והטעם שאין הבת קול פועל עליהם הוא **בגלל שאין שומרים את קדושת הדיבור ומחמת זה מתקלקל הכל...** וממשיל את הדבר לנר הדלוק שאם מכניסים אותו לבית שיש שם חושך ואפלה אז יכבה הנר... וכענין זה כתב גם **בזרע קודש** בתחילת הפרשה, **שעיקר מלחמת היצר הוא בשמירת הלשון המכוון כנגד ברית המעור, ובזה רוצה בעיקר להחטיאו כיון שכח הדיבור הוא כוח גדול עד מאוד!**].

✦

מנהג קדום המתייחס לשלישי למילה להתפלל על התינוק ואמו

הגה"ק רבי דוד לידא כותב בספרו ס'וד ה' שרביט הזהב' (נדפס לראשונה בשנת ת"ם): ומה מאד נהניתי בבואי למדינת אשכנז, ראיתי [מנהג קדמון שנהוג אצלם] שמניחים הכיסאות שמלו התינוק מעוטרים בכרים ומעילים זה שלושת ימים בבית הכנסת, גם נר דלוק בבית הכנסת, הדולק ג' ימים וג' ימים לילות רצופים בבית הכנסת, ונרות קטנים קלועים י"ב כנגד י"ב שבטים. ובשבת עושים י"ב נרות מיוחדים, שישה עומדים מצד צפון ושישה עומדים מצד דרום. ובקהילתי מגנצא נהגו בשם מהרי"ל כשיש למול תאומים לעשות כ"ד נרות וב' נרות גדולים בשביל כל תינוק ותינוק, והכל הוא לטעם הנ"ל **בכדי שיראו הציבור בבואם לבית הכנסת להתפלל שיבקשו רחמים על הנער כי הנער חלוש זה ג' ימים... הנר הזה היה אבי הבן מדליק לפני הברית והיה דולק משעת הברית עד לאחר סעודת שלישי למילה...**

המנהג הזה נמצא בכמה ספרים ישנים, מקורו הוא קדום מאד, בשנת תרנ"ב נדפס ספר זכרון ברית לראשונים מכתבי יד קדומים מאד, ובתוכו כללי המילה לרבי יעקב הגוזר, והוא חיבור על המילה מאת רבי יעקב הגוזר שהיה מוהל בוורמיזא שבאשכנז לפני למעלה משמונה מאות שנה, הוא מוזכר בפוסקים יחד עם בנו רבי גרשום הגוזר, ששמם נקרא 'הגוזר' כיון שהיו מוהלים.

בחיבור הקדום הזה נכתב אודות הכסא של אליהו עם העיטורים והנרות שעמדו כך ודלקו עד לאחר שלישי למילה, וז"ל:

"והקתדראות הכיסאות שעליהם עשו את המילה, מונחים ועומדים בבית הכנסת ערוכים בהדר כל שלושה ימים. **ומפני מה עשו תיקון זה, כדי שיראו אותם הציבור תמיד ויבקשו רחמים על הנער ועל אמו, ולמה שלושה ימים, לפי שהנער הוא חלוש כל ג' ימים, שנאמר ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים.** ומנין שצריכין לבקש עליו רחמים, מצאנו ראיה

בירושלמי, והכי קבעו רבותינו בשמונה עשרה רפאנו בברכה שמינית, לומר שהיא ארוכה ורפואה לינוקא שצריך רפואה, לפיכך קבעוה בשמינית. ורמז מן התורה מניין שנאמר (הושע ו, ב) 'יחיינו מיומיים ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו'. מכאן שמעמידים הקתדראות שלושה ימים כדי שיבקשו רחמים. מנהג השארת הכיסאות בבית הכנסת עד יום השלישי למילה מובא בעוד כמה ספרים, ובספר 'מטה משה' לתלמיד המהרש"ל מסמיך לכך את הפיוט הקדמון שלמוניות למילה: יען קנא גלעדי בקנאתך ושנית על עזבו תורתך, **כסאו לעדות מוכן לעדתך ערוכים הכיסאות שלושה ימים...**".

✦

ברש"י: וכי הקב"ה ושאל בשלומו.

בתשובת **אבני נזר** זי"ע יש תשובה לאחד ששאל אותו אם אפשר לצאת ידי חובת מצות ביקור חולים על ידי טלגרם (מברק) או בטלפון. והשיבו: שאמנם יש בזה משום גמילות חסד שהוא מתעניין בשלום החולה ומעודדו ומחזקו, אבל אין בה משום קיום מצות ביקור חולים, ראשית שהמבקר את החולה נוטל אחד משישים בחליו, וזה לא שייך באופן הנ"ל. ועוד שהרי אברהם אבינו היה בעל רוח הקודש, ועם כל זאת כשהיה בחוליו ביום השלישי למילתו **בא הקב"ה ושאל בשלומו,** ולא נגלה אליו ברוח הקודש. הרי שצריך לבוא בפועל ממש.

✦

באלוני ממרא

ברש"י: הוא שנתן לו עצה על המילה, לפיכך נגלה עליו בחלקו.

המהר"ל בגו"א שואל איך יתכן לומר שאברהם יבקש עצה על המילה? ותירץ: שעשה דבר זה כדי שלא יאמרו שעשה כן בלא ליטול עצה, כדי שלא ימנעו ממנו לעשות דבר זה, לכך שאל עצה שיראו כולם כי למרות שמנעו אותו מזה לא שמע להם ועשה את מצות ה' כראוי וכנכון.

עוד דבר נורא כותב המהר"ל: כי בהיות שענר אשכול וממרא היו בעלי ברית אברם, וכיון שאי אפשר לאדם להיות קשור לב' בריתות, **לכן היה צריך להודיעם על הברית שעומד לכרות עם הקב"ה כדי לנתק את בריתו עמהם...**

בספר רמתים צופים מביא (ברשימות בסוף הספר אות קיח) בשם **הרה"ק הר"ר בונם מפשיסחא** זי"ע שאמר שאאע"ה היה הראשון שקיבל עליו מצות מילה, ולא ידע אם לעשותו בצנעה כמו

שצריך לעשות את כל המצוות בהצנע לכת, כי צריך לחוש ליוהרא שבזה יפסיד את כוח המצוה. או שיעשנו בפרהסיא, כי בזה יתפרסם יותר אלקותו יתברך בעולם. וממרא נתן לו את העצה שיעשנו בגלוי ובפרהסיה.

[הערת המלקט: יש מציינים שכבר הקדימו בזה רבותינו בעלי התוספות (ראה דעת זקנים כאן). לענ"ד אמנם יש דמיון בין שניהם, אבל הרבי רבי בונם זי"ע כדרכו בקודש היה מעמיק מאוד בדבריו, כפי שהעיד עליו תלמידו הגדול **הרה"ק רבי יחזקאל מקוזמיר** זי"ע, כי מי שלא הכיר את הרר"ב גם לא יוכל לרדת לעומק דבה"ק. לכן נראה שבדברי הרר"ב יש הוספה גדולה על דברי בעלי התוס'. כי בעצם גם דברי בעה"ת צריכים עיון, וכי אברהם אבינו שעסק כל ימיו בפרסום אלקותו ית"ש בעולם, ומסר נפשו והשליך עצמו על כך עוד בשחר נעוריו לכבשן האש, דוקא כאן בנסיון כמעט האחרון יהיה מסתפק בזה? הס מלהזכיר!

וענין זה בא הרר"ב לבאר, ובהקדם מה שאמר הרר"ב שמי שעושה המצוה כדי לזכות בהם לדבקות בה' כבר יש בזה פגם שעושה המצוה 'שלא לשמה'... והרבה צדיקים הפליגו עד מאוד ביסוד זה ואכמ"ל. לפי זה י"ל שהרר"ב מוסיף ומבאר את עומק עצתו של ממרא, שהרי הצד שצריך לעשות המצוה בצנעא, הוא כדי שלא יבוא ליוהרא ח"ו שבזה הוא מפסיד את כל המצוה! ועל זה בא העצה של ממרא שכיון שעל ידי המילה יהיה פרסום גדול ביותר על אלקותו יתברך, הרי שכדי לפרסם פרסום זה בעולם שוה אפילו להפסיד המצוה. ואכמ"ל].

ועיין עוד **בנועם מגדים** (דיבור א) שמבאר באופן נפלא שדוקא על ידי ששאל עצה על המילה זכה לעשות את המצוה בהצנע לכת אל אף שהיה בפרהסיא גדולה.

פירוש הפלא ופלא ומתוק מדבש מפרש **הרה"ק בעל דברי יואל מסאטמר** זי"ע:

כי הנה ברית המילה אינה מצוה מעשית בלבד, אלא מעלה וחותם שנטבע באדם כעדות על היותו עבד השם יתברך, וגילוי על תמימות לבו ושלימותו, [כמו שאמר לו הקב"ה 'התהלך לפני והיה תמים'], ולכן אף שהקב"ה העיד עליו שהוא כבר בדרגה זו באמרו התהלך לפני והיה תמים, אך הנה ידוע מה שהיה **הרה"ק החוזה מלובלין** זי"ע מעיד על עצמו, שהוא הגרוע ביותר מכל יושבי תבל, ואף אם הקב"ה בכבודו ובעצמו יעיד עליו שהוא צדיק גמור, יאמין בזה רק לאותו הרגע בלבד, ומיד לאחר מכן יהיה בטוח שקלקל והרע מעשיו ואיבד דרגה זו.

[לפי"ז מבאר הדברי יואל זי"ע את מאמר חז"ל (ב"ר לב, ו) והובא ברשיז"ל על הכתוב: 'ויבוא נח מפני מי המבול'. אף נח מקטני אמנה היה מאמין ואינו מאמין שיבא המבול ולא נכנס לתיבה עד שדחקוהו המים. ותמוה, נח שהתורה העידה בו שאיש צדיק תמים בדורותיו לא האמין בדבר ה'? ברם כידוע גזירת המבול לא היתה להחריב את כל העולם שהרי הבריאה לא הגיעה עדיין לתכליתה, אך כיון שנשאר בעולם נח איש צדיק שעל ידו יהיה המשך הבריאה, יכולה הגזירה

להתקיים. אך נח היה מקטני אמנה לגבי עצמו, שאף שהקב"ה העיד בו על היותו איש צדיק, אין זה אלא לאותה שעה, אבל לאחר כן ודאי קלקל, ונכלל גם הוא בגזירת דור המבול, ואם כן שוב לא תוכל הגזירה להתקיים, כי אין מי שימשיך את קיום העולם, לכן לא האמין שיבוא המבול עד שדחקוהו המים].

כמו כן אברהם אבינו אף שהקב"ה העיד בו התהלך לפני והיה תמים - שהשלים תום לבבו, וראוי לשאת את חותם המלך, לא האמין בזה רק לאותה שעה, ומיד אחר כן היה בטוח שכבר קלקל מעשיו ואינו ראוי כבר לתואר זה, ואינו יכול למול, ולכן בא אל ממרא ושאלו על המילה, אם עדיין שייך בו מצות מילה עם כוונת הקב"ה באומרו התלך לפני והיה תמים? אמנם ממרא ידע והכיר היטב את אאע"ה, וידע שנשאר בשלמותו וטוהר לבבו, לכן השיא אותו עצה על המילה, שראוי וכשר והגון לכך, ולכן תיכף ומיד מל אברהם אבינו את עצמו באותו מקום שעמד שם באלוני ממרא, ולא המתין לשוב לביתו, כי חשש שבשעה קלה שוב יקלקל מעלתו ולא יהא ראוי למילה. ודפח"ח.

הישמח ישראל זי"ע כאן בפרשה וכן **בשם משמואל** פרשת קרח (תרפ"ד) כתבו בדרך זה יסוד גדול בעבודת השי"ת: כי בין אם זכה האדם בס"ד ולא נכשל בנסיונו, ובין אם נכשל ח"ו, אז מגיע עיקר הנסיון! והוא השלב הקשה ביותר במדרגת הנסיון, כי על פי רוב הנסיון עצמו הוא רק הכנה לנסיון שבא אחריו והוא קשה יותר מעצם הנסיון... והוא בשני אופנים: א. אם זכה לעמוד בנסיון ולא נכשל, יביאהו היצה"ר לגאות וגסות רוח לומר כי כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה, ואז הפסיד את הכל... ב. אם נכשל ח"ו, אז יפילו היצה"ר בעצבות ומרה שחורה, ויראה לו שאין לו עוד חלק באלוקי ישראל, ומה שווה כל התפילות והתורה והמצוות שלו וכו' וכו', ובנפילה ניחא ליה דליקני - כיון שהיצה"ר מביא את האדם להרגשה של נפילה - הוא נפול בקרבו - **ער איז ביי זיך א געפאלענער**, אז הוא קנוי כבר לגמרי בידו של היצה"ר ויהיה בידו לגרור אותו עוד מדחי אל דחי רח"ל.

כך מבאר **התפארת שלמה** זי"ע (פ' וירא ד"ה וירא אליו) את דברי חז"ל בברכות (ל:) על המתפלל תפילת שמונה עשרה: אפילו נחש כרוך על עקבו, אפילו המלך שואל בשלומו, לא יפסיק. כי הנה יש רשע אובד ברשעו - כאשר הוא מתיאש מלשוב על חטאיו, ויש אובד בצדקו - כאשר הוא מתגאה במעשיו. ועל זה הזהירו חכמים: אפילו נחש כרוך על עקבו - הוא הרשע שכרוך בעקבו של זוהמת הנחש רח"ל, לא יפסיק מעבודתו, כי רב חסד הוא ומרבה לסלוח בלי שיעור וגבול. וכן הצדיק לא יפסיק מעבודתו יתברך אפילו אם המלך - מלכי המלכים שואל בשלומו ומראה לו אותות של חיבה והתקרבות, עם כל זאת לא יאמין בעצמו עד יום מותו, כי לרגעים תבחננו, ומי יודע איך ומה אתה ברגע שלאחר מכן.

ולזה צריך הרבה תפילות ודבקות בתורה, והוא העצה המועיל ביותר בין קודם הכשלון ובין לאחר הכשלון, כי אין דבר שמביא את האדם לדבקות בה' כמו זה.

אכן כך מסופר על **המהרי"ד מבעלזא** זי"ע שהיה מאריך מאד בתפילה בכל יום לאחר ברכות השחר, בדמעות שליש, והיה רוקע ברגליו ושואג כארי עד שנשמע קולו למרחוק כשהוא חוזר עשרות פעמים בבקשה של: **"ודבקנו ביצר הטוב ובמעשים טובים וכוף את יצרנו להשתעבד לך"...**

על גודל יראת חטא שלו מסופר מפי **הגה"ח רבי שלום הכהן ברנדר** זצ"ל ראש ישיבת בעלזא (שיח זקנים ח"א עמוד קפה) שהיה נזהר מאד בדברי **הרה"ק בעל ה'בני יששכר'** זי"ע בספרו 'דרך פיקודיך' (מצות ל"ת יא חלק המחשבה אות ד בהג"ה) שחידש: שספרי מינות נחשבים כצואה מגולה ואסור אפילו להרהר כנגדם בדברי תורה.

פעם נכנס המהרי"ד לבית והבחין שם בחומש עם פירוש מאחד המשכילים, פתח ואמר: **רבוש"ע, יהא רעוא שכל מחשבותי הקדושים שהרהרתי מעת שנכנסתי לבית הזה ועד עכשיו לא יחשבו לפניך...!**

מעשה רב בענין יראת הצדיקים שאינם מאמינים בעצמם כלום:

דרכו בקודש של **הגר"א מוילנא** זי"ע קודם שיצא מפתח ביתו לחוץ היהה חוזר י"ג פעמים בספר מסילת ישרים שער הזהירות, ואח"כ היה מכסה את ראשו ופניו עם איזה כיסוי וכך יצא לרשות הרבים!

פעם אמר לו אחד הרבנים: כי באופן כזה אִיז נִישט קֵיין קונץ צוּ זַיין הגר"א מוילנא!

השיב לו הגר"א: **אִיך בִּין נִישט גֶעקוּמֶען אוֹיף דֶעֶר וֶועלט צוּ זַיין אַ קוּנצֶעֶר מַאכֶער!...** לא באתי לעולם להיות מומחה בעשיית קונצים...

כך היו צדיקי עולם פוחדים ורועדים, וכל איבריהם דא לדא נקשן, לא מיבעי מהיצה"ר עצמו, אלא אפילו רק מהאוויר הקלוקל והמזוהם של היצה"ר...

אוי געוואלד! אם בארזים כך, אנן מה נענה אבתרייהו? היכן מצאנו ידינו ורגלינו?!

כך מפרש ה**תפארת שלמה** זי"ע (במאמריו על תפילה) את הענין שדוקא לאחר המילה בא הקב"ה ושאל בשלומיו: כי על ידי המילה נתעלה אברהם אבינו במדרגות גבוהות עד מאוד, ובא הקב"ה לראות אם עדיין עומד בענוותנותו ושפלותו וצדקתו. והכתוב מעיד עליו שאכן

הוא עומד בצדקו, וזה שנאמר 'והוא יושב פתח האוהל' - שהחשיב את עצמו כעני בפתח שאין לו מאומה בידו!...

◆

והוא יושב פתח האוהל כחום היום

ברש"י: ישב כתיב, ביקש לעמוד, לומר לו הקב"ה שב ואני לעמוד, ואיזה סימן לבניך שעתיד אני להתייצב בעדת הדיינים והן יושבים, שנאמר אלקים נצב בעדת א-ל.

המהר"ל בגו"א מבאר שהלשון ישב ולא יושב מורה על ישיבה בדוחק, ואינו נוח לו לשבת, והטעם כיון שרצה לעמוד לכבודו של הקב"ה. ולמה באמת הושיבו הקב"ה ולא נתן לו רשות לעמוד, הרי אמרו בגמרא (כתובות (צו.) המונע תלמידו מלשמשו מונע ממנו חסד, וכל שכן אם האדם רוצה לעבוד את בוראו? על כרחך משום שהיה צורך לעשות סימן לבנים שעתיד הקב"ה להיות נצב בעדת הדיינים, לכן אמר לו 'שב' - כי מעשה אבות סימן לבנים. והטעם שדוקא כאן עשה סימן זה לבנים, **כי מצות מילה גורם שהשכינה עם ישראל, מפני שהיא הברית והחיבור בין ישראל לאביהם שבשמים.**

ובטעם הדבר שהקב"ה עומד ניצב עם הדיינים כתב **המהר"ל** שיש בזה טעם יפה, ומביא שם שני טעמים לכך, ובטעם השני כתב דבר נורא: כי המשפט לאלוקים הוא, ומסר המשפט לדיינים, והמשפט ברשות הדיינים להימין או להשמאיל, **אם כן נמצא כאילו הקב"ה תולה בדיינים, שהרי משפטו בידם, ומי שהוא תלוי באחר, יש לו לעמוד, ואותו שהאחר תולה בו הוא יושב, לפיכך הדיינים בישיבה והקב"ה ניצב בעדתם.**

לעיל הבאנו מספרי הצדיקים ז"ל שפרשת וירא יש בו את הכוח של ראש השנה! מן הראוי להסמיך דברי קדשו של **הרה"ק סנגורן של ישראל רבי לוי יצחק מבארדיטשוב** זי"ע על דברי רבי אמנון בתפילת 'ונתנה תוקף קדושת היום': **'ויכון בחסד כסאך ותשב עליו באמת'**. וכך אמר אותו מליץ יושר:

רבונו של עולם, אם תגזור גזירות טובות על עמך ישראל יהיה כסאך 'כסא חסד ואמת', אבל אם ח"ו תגזור גזרות לא טובות לא יהיה הכסא כסא של אמת, שהרי נתת כח בידי הצדיקים לבטל כל גזרות רעות, והם בודאי יבטלו אותם, ויעבירו אותך מכסא דין לכסא חסד, ונמצא שאין הגזירה אמת, ואין זה מכבוד שמים ח"ו. לכן אנו מבקשים מלכתחילה שתכון בחסד כסאך - שתגזור על ישראל אך טוב וחסד, וממילא יהיה בזה קידוש שם שמים כי הכסא חסד שתשב עליו יהיה באמת!

ברש"י: כחום היום, הוציא הקב"ה חמה מנרתיקה שלא להטריחו באורחים, ולפי שראהו מצטער שלא היו האורחים באים, הביא עליו מלאכים בדמות אנשים... [ושלושה מלאכים היו] אחד לבשר את שרה, ואחד להפוך את סדום, ואחד לרפאות את אברהם. ויש להוסיף בזה עוד **מדברי רש"י להלן** (פסוק ד ד"ה ורחצו רגליכם) שאמנם הם היו מלאכים אבל היו דומים לאברהם אבינו כערבייס, ולכן אמר להם שירחצו רגליהם, כי היה סבור שהם משתחוים לאבק רגליהם, והקפיד שלא להכניס עבודה זרה בביתו.

דבר בעתו מה טוב - מה טוב להתבונן קצת במעשיהם ודבריהם של צדיקים בגודל מצוה זו של הכנסת אורחים, והרבה אפשר להאריך בזה אבל נביא כאן מקצת מן המקצת בדברים הנפלאים בענין זה.

הנה בליל פסח בפיוטים שאומרים לאחר ההגדה יש פיוט (המובא גם בפיוטים ליוצרות בשבת הגדול): 'ובכן ואמרתם זבח פסח', והוא פיוט של שבח על כל הניסים שאירעו לישראל בחג הפסח שעליהם מוטל עלינו להודות ולהלל את ה'. ובתוך פיוט זה יש בית שהוא שייך לפרשת השבוע, וכך נאמר:

דְּלָתָיו דָּפַקְתָּ כְּחֹם הַיּוֹם בַּפֶּסַח, הִסְעִיד נוֹצְצִים עֻגוֹת מַצּוֹת בַּפֶּסַח, וְאֶל הַבָּקָר רָץ זֵכֶר לְשׁוֹר עֵרֶךְ פֶּסַח.

ופירושו: בשנת ב' אלפים מ"ז, בשנת צ"ט לחיי אברהם אבינו, אחר שנימול בדבר ה' בא הקב"ה ושאל בשלומו, והופיעו אצלו ג' מלאכים בדמות אנשים לבשרו על לידת יצחק. וזהו **דלתיו** של אברהם אבינו **דפקת** וביקרת אותו בחוליו, **כחום היום** כמו שנאמר ...והוא יושב פתח האוהל כחום היום. וזה היה **בפסח.** אברהם אבינו **הסעיד** והאכיל את המלאכים הנקראים **נוצצים, עוגות מצות** כדכתיב ...לושי ועשי עוגות, וזה היה **בפסח. ואל הבקר** ליתן לפני המלאכים **רץ** אברהם אבינו להכין להם סעודה, **זכר לשור** היא קרבן חגיגה הבא מן הבקר, שהיא **ערך** הנערך על גבי המזבח יחד עם הקרבן **פסח.**

בספר אוהל יצחק (מילואים אות יח) מביא בשם **הרה"ק האדה"ז מווארקא** זי"ע שבפסוק **'והוא יושב פתח האוהל'** מצינו לימוד גדול בהלכות הכנסת אורחים בתורתו של אברהם אבינו, שאם יבוא אורח, ווערט דער בעל הבית אויס בעה"ב - הבעל הבית כבר אינו יותר בעל הבית רק האורח הוא הבעל הבית, וזהו שאמר הכתוב: **והוא** - הבעל הבית **יושב** עתה **פתח האוהל** כעני בפתח... וראויים הדברים למי שאמרם.

◆

במצות הכנסת אורחים אין פטור של עוסק במצוה פטור מן המצוה.

עוד אמר **האדה"ז מוואַרקא** זי"ע (בית יצחק פ' וירא): שיש ללמוד מהנהגתו של אאע"ה, שהרי הקב"ה הזמין לאברהם אבינו מצות הכנסת אורחים, לומר שבשעה שמגיע לאדם מצות הכנסת אורחים אל יפטור עצמו מלקיימה בשביל שהוא עסוק במצוה אחרת, והעוסק במצוה פטור מן המצוה, וראיה מאברהם אבינו, שדוקא בשעה שהיה עסוק במצוה, וגם היה לו צער ומכאוב, דוקא אז עסק במצות הכנסת אורחים, ולא יעצרוהו שום צער וחולי בבואו לקיים מצות ה' באהבה ובשמחה.

ואף שבאמת נפסק להלכה שעוסק במצוה פטור מן המצוה אם יכולה להתקיים על ידי אחר, מכל מקום מצינו אצל הצדיקים שמצות הכנסת אורחים היה נחשב אצלם למצוה שאי אפשר לעשותה על ידי אחר, ונביא בזה משלושה עמודי עולם, והחוט המשולש לא במהרה ינתק.

◆

לטרוח בעצמו במצות הכנסת אורחים

בספר בית לוי (עמוד ט) מסופר על גודל זהירות נפלאה וחיבה יתירה שהיתה נודעת להרה"ק בעל **הקדושת לוי מבארדיטשוב** זי"ע במצות הכנסת אורחים. עוד בימי חורפו בהיותו סמוך על שולחן חותנו הג"ר ישראל פרץ מלבערטוב ז"ל, היה משמש כל האורחים הרבים שהתאכסנו בבית חותנו הגביר הנכבד, והוא בעצמו הביא להם אלומות קש והכין להם המצעות.

פעם אמר לו חותנו: למה לך להטריח את עצמך, וכי אין אתה יכול לשלם לנכרי שישא את האלומות? השיב לו: האם נכון לכבד את הערל במצוה ועוד אשלם לו שכר בעד זה?! ותשובתו מצאה חן בעיני חותנו.

ושמא תאמר, שאכן אין ראוי לתת לערל מצוה זו, אבל על ידי ישראל אפשר, הנה לך מה שמסופר בספר **חפץ חיים** (פרשת בשלח):

דרכו בקודש של החפץ חיים זצ"ל היה להמציא בעצמו לאורח כל מחסוריו, ואף היה מביא כרים וכסתות להציע מיטתו, אורח שהתאכסן פעם בביתו כשראה איך שהחפץ חיים מטריח עצמו בשבילו, ביקש מהח"ח רשות לעזור לו, ענהו הח"ח: וכי כלום ירצה כבודו לעזור לי גם כשאני מתעטף בכל בוקר בציצית או מניח תפילין? הלא מצות הכנסת אורחים היא מצוה שאני מחוייב בה, ולא האורח...

ושמא תאמר, אכן ניחא הדבר כאשר מזדמן אורח לפרקים, אבל אם ביתו הוא בית אכסניא לאורחים, ובכל יום מזדמנים לשם אורחים אינו כן, הנה לך מש"כ בעל **הנועם אליעזר מסקולען** ז"ל (פרשת וירא):

יש לדקדק למה נאמר 'כחום היום' ולא כחום השמש? לומר שאברהם אבינו היה יושב ומתעכב בפתח האוהל עד שיוכל לקיים מצות הכנסת אורחים, כי אהבת ה' בערה בקרבו ולא רצה שיעבור עליו יום אחד בלא עשיית פעולת חסד, וזהו שנאמר 'כחום היום' שבערה בו אש המצוה בכל יום ויום.

ויסוד הדברים מבואר ב**שלה"ה הקדוש** (סוף מסכת פסחים) ""עולם חסד יבנה' על כן יזהר מאוד שלא יהא שום יום מימי חייו בלי גמילות חסד, או בגופו או בממונו או בנפשו, דהיינו שמלמד תורה עם חברו או עם בן חברו, וסימנך: **חסד אל "כל היום"** על כן יהדר אחרי איזה גמילת חסד, ואז יתנהג עמו הקב"ה במדת החסד". וכתב שם דבר נורא מאוד: שכתב **כי ביום שלא זכה לעשות חסד בעולם אל ימנע אותו בין הימים שלו...**

וכן כתב **החפץ חיים** ז"ל בספרו 'אהבת חסד' (ח"ב פי"ב): "ומאוד צריך להזהר שלא יחסר לו מדת החסד אפילו יום אחד מימי חייו, כמו שצריך האיש הישראלי לענין קביעות עתים לתורה בכל יום, ובזה מצאתי בספר **שער הקדושה למהרח"ו** ז"ל שכתב, שהאדם צריך להתאונן בכל יום ולומר, אוי לי שהלך היום בלי תורה וגמילות חסדים".

רודף צדקה וחסד

והוא **החפץ חיים ז"ל** היה נאה דורש ונאה מקיים, ומסופר עליו שכאשר היה באמצע לימודו וספרי הקודש פתוחים לפניו ונכנס אליו איזה אדם לדבר עצה או ברכה, היה סוגר את כל הספרים ומניחם בצד, ומרכין את עצמו לפני האורח לשמוע את מבוקשו ולהשתדל בעבורו, בכל יום ויום היה חוזר על עצמו המראה הזה כמה פעמים, עד שפעם אחת שאל אותו בנו, אם אין בזה ביטול תורה ח"ו בטורח הגדול שהוא טורח כל כך, הרי הוא יכול לכסות את הספרים לכמה זמן, ואח"כ להמשיך היכן שפסק?

השיב לו החפץ חיים: אמת שיש בזה קצת ביטול תורה, אבל הרי יש חיוב לעסוק כל יום בגמילות חסד, ואין זה בכוחי היום לצאת ולבוא, לכן כשנכנס אלי מאן דהוא הנני משתדל לקיים גמילות חסד באופן הנאות ביותר שאני יכול, לכן אני סוגר את כל הספרים ונותן לו את כל תשומת הלב כדי שיוכל לדבר אלי בנחת ולא יהיה מוטרד בזה שהוא מפריע לי, ואולי יחשוב שאינני שומע היטב את דבריו, ובזה אני מקיים מצות גמילות חסד עם הבריות!...

על איזה אורחים הטריח אברהם אבינו את עצמו כל כך

בספר אוצר ישראל מסופר מעשה שסיפר הרה"ק **האהבת שלום מקאסוב** ז"ל כפי ששמע מנכדו הרה"ק בעל דמשק אליעזר ז"ל:

פעם נסע **הרה"ק מראפשיץ** זי"ע להרה"ק **החוזה מלובלין** זי"ע, ובאמצע הנסיעה הגיע הרה"ק מראפשיץ לאיזה אכסניא והיה רעב מאוד. ביקש מבעה"ב דבר מה לאכול, אך לא נתן לו כלום ונסע הלאה עד שהגיע ללובלין.

לאחר כמה ימים נסע החוזה מלובלין בדרך והגיע באכסניא הנ"ל, ובעה"ב עשה סעודה גדולה לכבוד הרבי מלובלין. הבעה"ב הכין על טס [מגש] מכובד מידי דאכילה והכניסם להרבי מלובלין. ניגש הרה"ק מראפשיץ מתחתיו ודחף לבעה"ב את ידיו ונפל הטס עם כל האוכל.

יצא בעה"ב והכין טס אחר עם אוכל, ושוב דחף אותו הראפשיצער רב. כשראה זאת החוזה צחק והבין שהיה כאן איזה דבר, ושאל להראפשיצער רב מה היה.

אמר הרה"ק מראפשיץ: כי כתוב בתורה שאברהם אבינו ע"ה היה בעל מכניס אורח, לכאורה הלא אצל לוט כתוב שהטריח עוד יותר מאברהם, כמו שכתוב 'ומצות אפה ויאכלו', אף שהיה שם מקום סכנה גדולה להכניס אורחים. מדוע א"כ על לוט אין מציינים שהיה בעל מכניס אורח? אלא, אברהם אבינו הכניס אורחים אפילו כשהיו נראים לו כערביים, משא"כ לוט הכניס מלאכים, ומלאכים כל אחד רוצה להכניס... כשבאתי מקודם לזה האכסניא לא נתנו לי כלום לאכול, אבל כשהגיע הרבי הכין סעודה גדולה.

כשסיים האהבת שלום זי"ע את הסיפור אמר: גדולה הכנסת אורחים, שגדול המצוה להכניס אפילו אורחים פשוטים, יותר מקבלת פני השכינה, מלהכניס רק אורחים תלמידי חכמים.

◆

החילוק בין אורחים מלאכים לאורחים אנשים

כעין זה מובא בספר **תפארת בית לוי** ששמע מהגאון **ר"י בנעט** ז"ל, שפעם אחת בא הרה"ק **הקדושת לוי מבאריד טשוב** זי"ע אל בית נגיד אחד מפואר בלבוב והסתיר ממנו כי הוא הרב מבארדיטשוב, ויאמר, אשב נא היום אצלכם ואלינה ואלכה. ויען הנגיד, החסר אורחים אני כי תבוא אלי? לך לך אל בית מלון אורחים ושם תלין.

ויאמר הרב אמנם אדוני לא אורח אנכי, תנה לי מקום בחדר ולא אטריח עליך. ויען הנגיד אם אינך אורח צא לך אל בית מלמד פלוני. ויקם וילך אל בית המלמד ונתקבל בסבר פנים יפות.

ויהי אך דרך על מפתן הבית וישב לנוח, והקול נשמע שבא הרבי מבארדיטשוב, ויסובו את הבית לישא ברכה מאת הרב. ובתוך הבאים היה גם הנגיד הנזכר. וידחוק את עצמו עד לפני הרבי, כשראה מי הוא האורח נבהל על פניו ואמר אדוני מו"ר ימחל נא לבוא אלי, כי כל הצדיקים הבאים בעירנו מתאכסנים אצלי.

ויען הרבי, הלא ידעתם מה הפרש בין אברהם אבינו ובין לוט, למה מרעישים העולם בחסד שעשה אברהם אבינו ע"ה להמלאכים שלקח חמאה וחלב ובן הבקר אשר עשה, והלא גם בלוט נאמר ויעש להם משתה ומצות אפה, וכן נמי מה יתרון לאברהם שאספם אל ביתו, הלא גם בלוט נאמר סורו נא אל בית עבדכם וגו'.

אך העניין הוא בלוט נאמר ויבאו שני **'המלאכים'** סדומה, שבאו אליו בדמות מלאכי מעלה, משא"כ באברהם נאמר וירא והנה שלשה **'אנשים'** נצבים עליו, אחד בדמות סדקי [מוכר פת], אחד בדמות ערבי ואחד בדמות נווטי [מנהיג ספינה (ב"ר מח ט)], כללו של דבר, אברהם אבינו ראה אותם כנוסעים ואורחים, אבל לוט ראה אותם מלאכים, על כן אין מתפארים על מדת הכנסת אורחים של לוט, כי אין זו רבותא לאכסן מלאכים בתוך ביתו,אך אברהם אבינו שאסף אותם אל ביתו גם בחשבו שהם רק אורחים בני אנוש, לו נאה השבח והתפארת.

ומדי דברי בו זכור אזכרנו עוד:

בדברי רשז"ל: לחד להציל לת לוט. לכלורה לינו מובן למה צריך המלאך שבח להציל לת לוט להקדים ולבוא לל בית לברהם, ליזה שליחות היתה לו בזה?

ויש לומר על פי מה שכתב **החידושי הרי"ם** זי"ע כי רק לאחר שאלת המלאכים "איה שרה אשתך"? ואברהם אבינו השיב "הנה היא באוהל' - **פירש רש"י:** צנועה היא ואין דרכה של אשה לקדם פני האורחים. הנה מזה יצאה ההלכה של עמוני ולא עמונית, מואבי ולא מואבית, שהרי הטעם של איסור עמוני ומואבי לבוא בקהל ה' עד עולם, הוא מפני שלא קידמו אתכם בלחם ובמים בצאתכם ממצרים. וכיון שאשה צריכה להיות באוהל ולא לקבל פני האורחים, וכל כבודה בת מלך פנימה, אם כן אין להם לקדם בלחם ובמים את בנות ישראל, ואם כן רק לאחר שנפסק הלכה זו אפשר להציל את לוט שבו גנוזה נשמת משיח מרות המואביה!

ברם עדיין לא מצאנו טעם מדוע המלאך שבא להפוך את סדום גם הוא היה צריך קודם לכן לשהות בביתו של אאע"ה, מה לגבורת הפיכת סדום עם אברהם איש החסד?!

בספר **ראשי בשמים** (ד"ה כי על כן) מביא פירוש נפלא ונורא בשם חותנו **הרה"ק רבי יצחק מראדוויל** זי"ע על דברי רשיז"ל:

"דאותו מלאך שבא להפוך את סדום היה צריך להיות בבית אברהם, ולראות את גודל מסירות נפשו בפעולת מדת החסד והכנסת אורחים שלו, איך שרץ לקראתם בחום היום, ואיך שהכניסם לביתו בהיותו חלש וכואב כל כך, ומכח קדושת המצוה יקבל המלאך את כוחו לילך אחר כך להפוך את סדום שהוא מקום המנוגד בתכלית למידתו של אברהם אבינו, כענין שאמרו חז"ל (פסחים מב.) על הכתוב: 'אמלאה החרבה' - לא נתמלאה צור אלא מחורבנה של ירושלים, שעל ידי התגברות והתעלות צד הקדושה מכניעים את הצד שכנגד..."

שבת שלום ומבורך